

DIGITALES ARCHIV

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft
ZBW – Leibniz Information Centre for Economics

Keute, Anna-Lena; Perlic, Biljana; Holgersen, Henning

Book

Utdanningsløpet til personer født i 1975, 1985 og 1995

Provided in Cooperation with:
Statistics Norway, Oslo

Reference: Keute, Anna-Lena/Perlic, Biljana et. al. (2019). Utdanningsløpet til personer født i 1975, 1985 og 1995. Oslo : Kongsvinger : Statistisk sentralbyrå.

This Version is available at:
<http://hdl.handle.net/11159/3755>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/econis-archiv/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

<https://zbw.eu/econis-archiv/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence.

Utdanningsløpet til personer født i 1975, 1985 og 1995

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2019 / 39

Anna-Lena Keute, Biljana Perlic og Henning Holgersen

*Anna-Lena Keute, Biljana Perlic og
Henning Holgersen*

**Utdanningsløpet til personer født i 1975, 1985
og 1995**

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 13. desember 2019

ISBN 978-82-587-1038-4 (trykt)
ISBN 978-82-587-1039-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Det norske utdanningssystemet har blitt endret gjennom flere reformer i løpet av de siste tiårene. Hensikten med denne rapporten er å analysere hvordan utdanningsløpet og utdanningsvalg har endret seg over tid. Rapporten følger personer født i 1975, 1985 og 1995 og analyserer deres utdanningsløp og overgang til arbeidsmarkedet etter endt utdanning.

Rapporten er utarbeidet av Anna-Lena Keute, Biljana Perlic og Henning Holgersen ved seksjon for utdannings- og kulturstatistikk.

Rapporten er finansiert av Kunnskapsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 10. Desember 2019

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Det norske utdanningssystemet har blitt endret gjennom flere reformer i løpet av de siste tiårene. Men hvordan har utdanningsløp og utdanningsvalg til elever og studenter endret seg over tid? Denne rapporten følger personer født i 1975, 1985 og 1995 og belyser deres utdanningsløp fra avsluttet grunnskole til høyere utdanning. Rapporten ser også nærmere på overgang til arbeidsmarkedet og inntektssituasjon etter endt utdanning.

En underliggende hensikt med reformene har vært å gi flere tilgang til og øke gjennomføring av både videregående opplæring og høyere utdanning. Vi ser at deltagelse og gjennomføring i videregående opplæring har økt, flere tar høyere utdanning og en større andel oppnår en grad på universitets- og høgskolenivå.

De fleste personene som har avsluttet grunnskole begynner også i videregående opplæring, både i 1975-, 1985- og i 1995-kullet. Før innføringen av rett til videregående opplæring var det vanligere å ha et opphold mellom grunnskole og videregående opplæring, mens blant personer født i 1995 hadde nesten alle direkte overgang.

Med innføringen av Reform 94 og deretter Kunnskapsløftet ble det flere studieforbereende utdanningsprogrammer. I tråd med dette har andelen elever som startet på et studieforbereende utdanningsprogram økt over tid. Selv om andelen menn som velger studieforbereende har økt over tid, er det valg av yrkesfaglige programmer som dominerer blant menn i alle kullene.

Det har blitt vanligere å fullføre videregående opplæring før fylte 24 år, men det er særlig for personer som startet på et yrkesfaglig utdanningsprogram vi finner en slik økning på tvers av kullene, fra 54 prosent blant personer født i 1975 til 70 prosent i 1995-kullet. Dette kan henge sammen med styrket rett til videregående opplæring og flere muligheter for påbygg vg3/VKII.

Det har over tid blitt vanligere å ta utdanning utover videregående opplæring. Fra og med studieåret 1999/2000 var fylkeskommunene forpliktet til å tilby fagskoleutdanning, og fagskoleutdanningen har siden vokst i omfang.

Blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år, har en stor andel vært registrert i høyere utdanning før de fyller 24 år. Andelen er størst blant personer født i 1995, og det har også blitt mer vanlig å ha direkte overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning. I 1975-kullet er det 36 prosent som har direkte overgang, sammenlignet med 46 prosent i 1995-kullet.

For personer født i 1975 og i 1985 har vi også datagrunnlag for å se på hvor mange som har fullført en grad innen 8 år etter første gangs registrering i høyere utdanning. For 1985-kullet er det både vanligere at studentene har fullført og et større innslag av høyere grader (master og lignende).

Ser vi på overgang til arbeidsmarkedet finner vi at andelen i heltidsarbeid er større blant de unge i 1985- og 1995-kullet sammenlignet med 1975-kullet. Samtidig utjevner forskjellene seg når årskullene blir eldre. Vi ser også at 1985-kullet har høyere median yrkesinntekt enn 1975-kullet. Utviklingen i yrkesinntekten er nærmest parallell frem til fylte 26 år, men forskjellene mellom 1985- og 1975-kullet blir deretter større i favør det førstnevnte kullet.

Abstract

The Norwegian education system has been changed through several reforms over the past decades. But how have educational programs and students' educational choices changed over time? This report follows people born in 1975, 1985 and 1995 and sheds light on their educational course from completed elementary school to higher education. The report also looks at transition to the labour market and income after completed education.

A purpose of these reforms was to give more people access to and to increase completion of both upper secondary education and higher education. We find that participation in and completion of upper secondary education have increased, more people take higher education and a larger proportion attain a long degree in higher education.

In all three cohorts, most of those who have completed primary school also begin upper secondary education. Prior to the implementation of the right to upper secondary education, it was more common to have an intermission between primary and upper secondary school, while among people born in 1995 almost all had a direct transition.

The implementation of *Reform 94* and *Kunnskapsløftet* led to an increase in the offer of general programs in upper secondary education. In line with this, the proportion of students who started in general studies has increased over time. Even though the proportion of men who choose general studies has increased, there is a greater proportion choosing vocational studies in all three cohorts.

It has become more common to complete upper secondary education before the age of 24, especially among people who started a vocational program, with an increase from 54 per cent among those born in 1975 to 70 per cent among those born in 1995. This may be linked to the strengthened right to upper secondary education and more opportunities to take supplementary programs for general university and college admission.

Over time, it has become more common to take education beyond upper secondary school. From the school year 1999/2000, the county municipalities were obliged to offer post-secondary vocational education, and this type of education has since then grown in scope.

A large proportion of those who had achieved a certificate of upper secondary education before the age of 22, was registered in higher education before the age of 24. This proportion is largest among people born in 1995, and it has also become more common to have a direct transition from upper secondary to higher education. Among people born in 1975, 36 per cent had direct transition from upper secondary to higher education, compared to 46 per cent among people born in 1995.

For people born in 1975 and in 1985, we also have data to look at how many completed a degree within 8 years after first enrolling in higher education. Among people born in 1985 it is more common to have completed higher degrees (master's degree and the like).

Looking at the transition to labor market, we find that the proportion in full-time positions is larger among young people born in 1985 and 1995, compared to those born in 1975. However, the differences equalize as they grew older. We also find that the people born in 1985 have a higher median income compared to those born in 1975. The development of their income is almost parallel until the age of 26, but the differences between the two cohorts then become larger in favor of people born in 1985.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Datagrunnlag.....	7
1.2. Definisjoner.....	8
1.3. Rapportens oppbygging.....	9
2. Endringer i utdanningssystemet	11
2.1. Reformen i videregående opplæring.....	11
2.2. Fagskoleutdanningen.....	12
2.3. Kvalitetsreformen i høyere utdanning.....	13
3. Overgangen fra grunnskole til videregående opplæring	14
3.1. Flere menn enn kvinner i 1975-kullet hadde direkte overgang til videregående opplæring.....	15
3.2. Sosial bakgrunn hadde større betydning for 1975-kullet.....	15
4. Valg av utdanningsprogrammer i videregående opplæring	17
4.1. Kvinner velger studieforberedende og menn velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer.....	18
4.2. Sju av ti elever som har foreldre med høyere utdanning velger studieforberedende utdanningsprogrammer.....	19
5. Gjennomføring i videregående opplæring	21
5.1. Kvinner fullfører videregående opplæring i større grad enn menn.....	22
5.2. Høyere fullføringsgrad blant elever som har foreldre med høyere utdanning.....	23
5.3. Gjennomsnittlig fullføringstid øker over tid.....	24
5.4. En større andel gjennomfører med studiekompetanse.....	25
6. Overgang til fagskoleutdanningen	27
6.1. Lang fagskoleutdanning.....	27
6.2. Kort fagskoleutdanning.....	28
6.3. Alder ved påbegynt fagskoleutdanning.....	30
7. Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning	32
7.1. 1995-kullet har størst andel som har vært registrert i høyere utdanning.....	32
7.2. 1995-kullet har størst andel med direkte overgang.....	34
7.3. Kvinner har større andel som har direkte overgang.....	35
7.4. Personer med yrkeskompetanse er i større grad registrert i høyere utdanning etter fylte 24 år.....	36
8. Studievalg og gjennomføring i høyere utdanning	38
8.1. Andelen som fullfører en høyere grad øker.....	38
8.2. Kvinner fullfører i større grad – og menn har høyere utdanningsnivå.....	39
8.3. De fleste fullfører innen lærerutdanning og pedagogikk eller helse- og sosialfag.....	41
9. Overgang til arbeidsmarkedet og inntektssituasjonen	43
9.1. Høyere andel menn enn kvinner har fulltidsjobb.....	44
9.2. Små forskjeller i andelen heltidssysselsatte når vi ser på foreldrenes utdanningsnivå.....	45
9.3. Andelen heltidssysselsatte blant de som ikke fullfører videregående opplæring.....	46
9.4. 1985-kullet har høyere median yrkesinntekt enn 1975-kullet.....	47
Referanser	50
Vedlegg A: Vedleggstabeller	52
Figurregister	61
Tabellregister	62

1. Innledning

Det norske utdanningssystemet har blitt endret gjennom flere reformer i løpet av de siste tiårene. Utdanningsreformer endrer praksis for undervisning og læreplaner og har til hensikt å endre utdanningssystemet. Men hvordan har utdanningsløp og utdanningsvalg til elever og studenter endret seg over tid?

Denne rapporten følger personer født i 1975, 1985 og 1995 og belyser deres utdanningsløp og overgang til arbeidsmarkedet. 1975-kullet avsluttet videregående opplæring før Reform 94, hvor rett til videregående opplæring ble implementert. 1985-kullets utdanningsløp preges av innføringen av Reform 94 og innføring av 10-årig grunnskole, mens 1995-kullet tok videregående opplæring etter at Kunnskapsløftet innførte nye læreplaner. Også i høyere utdanning har det blitt gjennomført reformer som har ført til innføring av ny gradsstruktur. Har utdanningsvalg og utdanningsløp endret seg mellom disse kullene og ulike reformer av systemet? Hvordan har forskjeller mellom kvinner og menn utviklet seg? I hvor stor grad henger utdanningsvalg sammen med foreldrenes utdanningsnivå?

Rapporten belyser disse problemstillingene nærmere ved å følge de tre kullene gjennom deres utdanningsløp og tar for seg følgende aspekter:

- Overgang fra grunnskole til videregående opplæring
- Valg av studieretninger/utdanningsprogrammer i videregående opplæring
- Gjennomføring i videregående opplæring
- Overgang til fagskoleutdanning
- Overgang til universitets- og høyskoleutdanning
- Studievalg og gjennomføring i universitets- og høyskoleutdanning
- Hvordan går det etter endt/avbrutt utdanning for ulike grupper?
 - Overgang til arbeidsmarkedet
 - Inntektssituasjon

Rapporten omfatter personer født i Norge i årene 1975, 1985 og 1995. Det er komplekst å analysere innvandreres utdanningsløp, da innvandreres tilknytning til utdanning og arbeidsmarkedet varierer mellom ulike landsgrupper (Olsen, 2018). Tidligere analyser har også vist at personer som innvandret i Norge før de begynner på skolen, gjør det bedre enn de som innvandrer når de er eldre enn 6 år (Steinkellner, 2013; Bjørkeng & Dzamarija, 2011). Personer som er født i utlandet er derfor ikke inkludert i rapporten.

1.1. Datagrunnlag

Nasjonal utdanningsdatabase

Det primære datagrunnlaget for denne rapporten er Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB). NUDB er en forløpsdatabase som samler all SSBs individbaserte utdanningsstatistikk, og databasen omfatter utdanningsstatistikk på individnivå tilbake til 1970. Personer registreres i kurstabellen i NUDB når de avslutter grunnskolen. NUDB inneholder i tillegg informasjon om kurs tatt på videregåendenivå, fagskole og høyere utdanning. Videre inneholder databasen informasjon om nasjonale prøver samt demografiske bakgrunnsvariabler.

Sysselsetting

Data om sysselsetting er hentet fra den registerbaserte sysselsettingsstatistikken. Denne statistikken er basert på flere ulike registre. De viktigste er:

- NAVs Arbeidsgiver-/arbeidstakerregister (Aa-registeret)
- Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO)
- Skattemeldingen administrert av Skattedirektoratet

- Registeret over vernepliktige og sivilarbeidere fra henholdsvis Vernepliktsverket og Siviltjenesteadministrasjonen
- Enhetsregisteret

Aa-registeret er hovedkilden til data om lønnstakere, mens lønns- og trekkopp-gaveregisteret utgjør et viktig supplement ved at det fanger opp lønnstakerforhold som ikke er meldepliktige til Aa-registeret. Begge registre har arbeidsforhold (jobber) som enhet. Selvangivelsesregisteret er hovedkilden til opplysninger om selvstendig næringsdrivende. Enhetsregisteret og Virksomhets- og foretaksregisteret gir opplysninger om virksomhetene der de sysselsatte arbeider. I tillegg benyttes supplerende data fra en rekke andre kilder for å kvalitetssikre data: NAVs ARENA-register som gir data om arbeidsledige og personer på arbeidsmarkedstiltak, registre over ansatte i stat i kommune, lønnsstatistikk for ansatte i privat sektor, sykefraværsregisteret mv. Dette datagrunnlaget har blitt brukt i perioden 4. kvartal 2000 – 4. kvartal 2014.

I 2015 gikk man over til et nytt datagrunnlag for den registerbaserte sysselsettingsstatistikken, A-ordningen.

Inntekt

Inntektsopplysninger om yrkesinntekt er hentet fra skattemeldingsopplysninger, som inneholder informasjon om lønn og næringsinntekt.

1.2. Definisjoner

Igangværende utdanning

Omfatter elever/studenter som er registrert ved en utdanningsinstitusjon eller registrerte lærlinger/lærekandidater.

Reform 94

Innebærer lovfestet rett til videregående opplæring for all ungdom mellom 16 og 19 år. Denne retten ble fra 2002 utvidet til å gjelde alle.

Kunnskapsløftet

Retten til videregående opplæring ble videreført i Kunnskapsløftet, som ble innført fra og med skoleåret 2006. Det ble innført ny terminologi som følge av den nye skolestrukturen. Blant annet skiftet studieretning navn til utdanningsprogram.

Studieretning/utdanningsprogram

Fellesbetegnelse for beslektede fag i videregående opplæring. Før og under Reform 94 ble begrepet studieretning brukt. En studieretning bestod av kurstrinnene grunnkurs (GK), videregående kurs I (VKI) og videregående kurs II (VKII). Etter innføringen av Kunnskapsløftet brukes begrepet utdanningsprogram, som består av kurstrinnene vg1, vg2 og vg3. I rapporten bruker vi hovedsakelig begrepet utdanningsprogram for alle årskullene.

Studieforberedende

Tar normalt tre år og gir grunnlag for å studere på høyskole og universitet. Før Reform 94 ble allmennfag regnet som studieforberedende. Etter innføringen av Reform 94 ble allmenne, økonomiske og administrative fag, musikk, dans og drama og idrettsfag regnet som studieforberedende. Innføringen av Kunnskapsløftet medførte at følgende fem utdanningsprogram regnes som studieforberedende: Idrettsfag, musikk, dans og drama, studiespesialisering, kunst design og arkitektur. Medier og kommunikasjon gikk høsten 2016 fra å være et yrkesfaglig til et studieforberedende utdanningsprogram. Elever som begynte på vg1 medier og kommunikasjon yrkesfaglig høsten 2015 eller tidligere, følger denne ordningen ut skoleløpet studieforberedende.

Kort fagskoleutdanning

Fra skoleåret 2004/2005 åpnet fagskoleloven opp for at også korte yrkesrettede utdanninger som ikke har vært vurdert etter noen av utdanningslovene, kunne bli godkjent etter fagskoleloven. Kort fagskoleutdanning har en varighet på under to skoleår.

Lang fagskoleutdanning

Lang fagskoleutdanning har en varighet på to skoleår.

Yrkesfag

Fullført og bestått yrkesfaglig utdanningsprogram gir yrkeskompetanse som kvalifiserer til å utøve et bestemt yrke. Gir normalt ikke grunnlag for å studere på høyskole og universitet, men det finnes noen løp innenfor enkelte yrkesfaglige utdanningsprogram som gir studiekompetanse (f.eks. naturbruk vg3 studiespesialisering og handel og kontor VKII).

Sosial bakgrunn

Mor eller fars utdanningsbakgrunn. Den av foreldrene som har høyest utdanningsnivå definerer elevens sosiale bakgrunn.

Sysselsatte

Sysselsatte er definert som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Personer som er inne til førstegangs militær- eller siviltjeneste regnes som sysselsatte. Personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte. Dette følger anbefalingene fra den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO. For sysselsatte med flere arbeidsforhold i referanseuken, velges arbeidsforholdet med høyest arbeidstid.

Heltidsarbeid

Heltidsarbeid er her definert som avtalt arbeidstid på mer enn 30 timer i uken. Avtalt arbeidstid er det antall arbeidstimer pr. uke som den ansatte ifølge arbeidskontrakten skal være på arbeid. Eventuelt fravær fra arbeidet pga. sykdom, ferie e.l. skal ikke trekkes fra i avtalt arbeidstid, og overtid skal ikke medregnes. For personer klassifisert som lønnstakere på grunnlag av informasjon fra lønns- og trekkoppgaveregisteret, beregnes ukentlig *arbeidstid* ut fra blant annet størrelsen på årslønnsinntekten. *Arbeidstid* for selvstendige vil være gjennomsnittlig arbeidstid per uke, beregnet på grunnlag av næringsinntekt og informasjon fra Arbeidskraftsundersøkelsen.

Yrkesinntekt

Summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt i løpet av kalenderåret. Sykepenger og foreldrepenger er inkludert frem til 2006. Fra og med inntektsåret 2006 trekkes sykepenger og foreldrepenger fra og legges til skattepliktige overføringer i den offisielle statistikken.

Medianinntekt

Inntekten til den personen som befinner seg midt i fordelingen når inntektene til alle personer i befolkningen er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange personer med en inntekt over som under medianinntekten. Medianen må ikke forveksles med gjennomsnittet, og når man ser på inntekt er det vanlig å bruke medianen, fordi den i mindre grad blir påvirket av ekstremverdier enn det gjennomsnittet blir.

1.3. Rapportens oppbygging

I kapittel 2 i rapporten skal vi gi en oversikt over de viktigste utdanningsreformene i perioden 1975-2019. Som nevnt innledningsvis er de tre årskullene som vi følger

omfattet av ulike reformer i videregående opplæring. I tillegg til dette har fagskoleutdanningen endret seg betydelig og gått fra å være en sektor av få, teknisk rettede utdanninger til en dynamisk og allsidig utdanningssektor. I høyere utdanning har Kvalitetsreformen blitt innført, hvilket blant annet endret gradssystemet og karakterstrukturen.

Kapitlene 3 – 5 handler om videregående opplæring. I kapittel 3 ser vi på overgangen fra grunnskole til videregående opplæring i de tre årskullene. Kapittel 4 omhandler valg av utdanningsprogrammer i videregående opplæring. Endringene i utdanningssystemet har ført til at noen utdanningsprogrammer har blitt lagt ned mens andre har kommet til. Vi har derfor valgt å se på andelen som velger studieforbereende¹ og yrkesfaglig utdanningsprogrammer i de tre årskullene. Kapittel 5 handler om gjennomføring i videregående opplæring. Her skal vi se på andelen som gjennomfører studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer, gjennomsnittlig fullføringstid, samt sluttkompetanse fra videregående opplæring.

I kapittel 6 skal vi se nærmere på overgang til fagskoleutdanning. I dette kapitlet skiller vi mellom lang og kort fagskoleutdanning. Det er verd å merke seg at lang fagskoleutdanning ble et tilbud i skoleåret 1999/2000, mens kort fagskoleutdanning ble godkjent fra skoleåret 2004/2005. I tillegg skal vi se alder ved påbegynt fagskoleutdanning.

Kapitlene 7 og 8 omhandler høyere utdanning. I kapittel 7 ser vi på overgangen fra videregående opplæring til høyere utdanning. Vi ser både på andel personer som har vært registrert i høyere utdanning, hvor lang tid det går mellom fullføring av videregående opplæring og førstegangsregistrering i høyere utdanning. I kapittel 8 omtales gjennomføring og studievalg i høyere utdanning. Vi ser på høyeste fullførte grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, samt valg av fagfelt. Ettersom personer født i 1995 ikke har hatt 8 år på seg på å fullføre en grad i høyere utdanning, omtaler kapitlet kun de som er født i 1975 og 1985.

Kapittel 9 ser nærmere på hva som skjer etter at utdanningen er avsluttet og tar for seg overgangen til arbeidsmarkedet og inntektssituasjonen til 1975-, 1985- og 1995-kullet. Vi ser både på hvordan andel heltidssysselsatte i de tre kullene utvikler seg med stigende alder, og vi ser nærmere på utviklingen av median yrkesinntekt.

¹ Vi bruker begrepet *studieforbereende* for de som har tatt allmennfaglig eller studiespesialiserende utdanningsprogram i videregående opplæring.

2. Endringer i utdanningssystemet

Dette kapittelet gir en oversikt over de viktigste utdanningsreformene i perioden 1976-2019. De tre årskullene som vi følger er omfattet av ulike reformer i videregående opplæring. Årskullet 1975 begynte i videregående opplæring under Reform 74 som trådte i kraft fra januar 1976, mens 1985-kullet er omfattet av Reform 94 og innføring av 10-årig grunnskole gjennom Reform 97. 1995-kullet begynte i videregående opplæring etter innføringen av nye læreplaner i forbindelse med Kunnskapsløftet. I tillegg gir kapittelet en oversikt over utviklingen i fagskoleutdanning, samt Kvalitetsreformen i høyere utdanning.

2.1. Reformen i videregående opplæring

De som begynte på studieretningen for allmenne fag² under Reform 74, altså før Reform 94 ble innført, var stort sett sikret et treårig løp. Det samme gjaldt for to av tre som begynte på studieretningen handels- og kontorlag. I de øvrige yrkesfaglige studieretningene var det ikke slik. Elever som gikk på en yrkesfaglig studieretning måtte søke om plass på hvert enkelt kurs. Dette betyr at en elev som hadde fullført grunnkurs ikke var sikret plass på videregående kurs. I tillegg var det langt flere elevplasser på grunnkursene enn i videregående kurs 1 og 2. Det var heller ikke alle grunnkurs som hadde tilbud om videregående kurs (NOU 1991:4). Dette førte til at elevene kunne oppleve å vandre horisontalt i systemet, hvilket innebærer at de som hadde fullført et grunnkurs, begynte på et nytt grunnkurs fordi de ikke fikk plass på videregående kurs.

Det var også mange elever som begynte på et nytt grunnkurs etter å ha fullført studieretningen for allmenne fag. Spesielt mange begynte på studieretningen for helse- og sosialfag eller grunnkurs i elektrofag (NOU 1991:4). Siden det før Reform 94 ikke var lovbestemt rett til videregående opplæring for elever i aldersgruppen 16-19 år, ble elever som kom rett fra grunnskolen utkonkurrert av de som hadde studert tidligere. Dette, kombinert med den horisontale vandringen i utdanningssystemet, førte til at mange elever brukte mer enn tre år i videregående opplæring.

Et annet kjennetegn ved utdanningssystemet før Reform 94 var oppsplitting i mange kurs og fag. Et kurs er i denne sammenhengen et undervisningstilbud knyttet til et fagområde på et visst nivå. Alle kurs inneholdt en rekke fag, for eksempel norsk, regnskapslære og elektro. Til sammen eksisterte det mellom 400-500 fagplaner og antallet økte etter hvert som nye undervisningstilbud ble bygd (NOU 1991:4). Resultatet av dette var høy grad av spesialisering på grunnkursnivået og mange grunnkurs hadde få elever. På landsbasis hadde ca 95 prosent av kursene under tusen elever og 45 prosent av kursene hadde under 30 elever (NOU 1991:4). Det var spesielt på de yrkesfaglige studieretningene at det var mange kurs med få elever.

Reform 94

Med Reform 94, som ble iverksatt fra skoleåret 1994/1995, ble det vedtatt lovbestemt rett til videregående opplæring for alle elever i aldersgruppen 16-19 år. Reformen bestemte at alle ungdommer som hadde fullført grunnskole fra og med våren 1994 hadde rett til videregående opplæring i tre år. Siden det før reformen var slik at de eldste søkerne konkurrerte ut de yngste, bidro Reform 94 til å snu opp ned på konkurransesituasjonen mellom yngre og eldre søkere (Støren, Skjersli og Aamodt, 1998). De som søkte seg inn på et yrkesfaglig grunnkurs etter avsluttet allmennfaglig utdanningsprogram måtte nå stille seg bak i køen siden de var uten rett til videregående opplæring.

² Reformene har også ført til innføring av nye begreper. Tidligere allmennfaglig utdanning betegnes i dag som studiespesialiserende utdanningsprogram i videregående opplæring.

I tillegg førte reformen til at tilbudet i videregående opplæring ble forenklet. Mange studieretninger ble slått sammen og mange ble lagt ned. Mens det før Reform 94 var 103 grunnkurs, ble det etter innføringen av reformen 13 grunnkurs og 35-55 videregående kurs (Støren et al., 1998). Et av hovedargumentene til denne forenklingen var at mange små kurs gjør det vanskelig for alle fylker å ha et fullverdig utdanningstilbud (Frøseth, Hovdhaugen, Høst og Vibe, 2008). Et av hovedmålene med Reform 94 var å forbedre gjennomføringen i videregående opplæring, spesielt innenfor yrkesfaglige studieretninger. Målet var å redusere den horisontale vandringsen i systemet som hadde vært vanlig før reformen (Støren et al., 1998).

Kunnskapsløftet

Kunnskapsløftet ble vedtatt i 2006 og er den reformen som gjelder i dagens videregående skoler. Det som tidligere het allmennfag endret navn til studiespesialisering. På yrkesfagene endret grunnkurs navn til vg1, og VK1 og VK2 endret navn til henholdsvis vg2 og vg3. Studieretning endret navn til utdanningsprogram og det finnes i dag 13 ulike utdanningsprogrammer.

Begrunnelsen om vedtaket for Kunnskapsløftet var todelt. Den ene årsaken var bekymringen for at læringsutbyttet var for lavt. Denne bekymringen var utløst av norske elevers lave score i internasjonale tester i grunnleggende fag som matematikk og norsk. Derfor ble det i Kunnskapsløftet lagt stor vekt på utvikling av grunnleggende ferdigheter. Den andre årsaken var oppmerksomheten og bekymringen rundt det betydelige frafallet i videregående opplæring (Frøseth et al., 2008).

Viktige trekk ved den nye strukturen var å kombinere bredde gjennom færre utdanningsprogram med spesialisering gjennom valgfrie fordypningsblokker. I tillegg skulle Kunnskapsløftet skape større fleksibilitet gjennom en åpning for lokal og individuell tilpasning av 25 prosent av timeplanen i det enkelte fag (Frøseth et al., 2008).

2.2. Fagskoleutdanningen

Fagskoleutdanningen er i dag definert som høyere yrkesyrkesfaglig utdanning som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Utdanningene har et omfang på minimum et halvt år og maksimum to hele skoleår.

Fagskolen har utviklet seg fra å være en sektor av få, teknisk rettede utdanninger til en dynamisk og allsidig utdanningssektor. I NOU 2014:4 står det at noe av bakgrunnen for fagskoleutdanningen har vært behovet for videreutdanning og spissing av fagkompetanse hos de som har fag- og yrkeskompetanse fra videregående opplæring (NOU 2014:4). Tidligere var fagskolene i stor grad dominert av tekniske fag og teknisk mellomutdanning har lange tradisjoner i Norge. Før Reform 94 var teknisk fagskole en del av videregående opplæring. Ved innføringen av reformen ble det foreslått at teknisk fagskole skulle være toårig. Inntakskravet etter Reform 94 var fag- eller svennebrev i fagområdet og ett års yrkespraksis etter fullført utdanning.

Den første utredningen av fagskolefeltet er fra år 2000. I 1999 satte regjeringen Bondevik I ned et utvalg som skulle utrede behovet for ulike typer opplæring som verken kunne defineres som videregående opplæring eller høyere utdanning. Utvalget vurderte flere typer tilbud: teknisk fagskole, bibelskoler, sekretærutdanninger, kunstutdanninger, etatsopplæring og yrkesrettet opplæring på ulike områder. Anbefalingen fra utvalget var at alle typer utdanning på nivået mellom videregående opplæring og høyere utdanning kunne inngå i en ny lov om fagskoleutdanning (Kunnskapsdepartementet, 2016). Loven om teknisk fagskole fra januar 2000 ga en forpliktelse for fylkeskommunene til å planlegge og gi tilbud

om teknisk fagskole. Fra og med skoleåret 1999/2000 var det i overkant av 50 skoler som ga tilbud om teknisk fagskole etter Reform 94 (NOU 2014:4).

Denne loven ble opphevet idet lov om fagskoleutdanning av juni 2003 nr 56 trådte i kraft. Fagskolene ble med dette definert inn i en samlet sektor kalt tertiærutdanning (NOU 2014:4). Alle utdanningstyper som var på «mellomnivået», altså mellom videregående opplæring og høyere utdanning, fikk anledning til å søke om offentlig godkjenning som fagskole (Kunnskapsdepartementet, 2016). Det er NOKUT som har ansvaret for å godkjenne fagskoleutdanningene. Vilåret for å bli godkjent er at utdanningen bygger på videregående opplæring eller tilsvarende kompetanse, at den er yrkesrettet og at kompetansen kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak (Kunnskapsdepartementet, 2016). Fra skoleåret 2004/2005 åpnet fagskoleloven opp for at også korte yrkesrettede utdanninger som ikke har vært vurdert etter noen av utdanningslovene, kunne bli godkjent etter fagskoleloven (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2005).

I 2018 trådte ny lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) i kraft. Formålet med loven var å gi økt kvalitet og bidra til økt status for fagskoleutdanning. Utdanningen fikk nå status som *høyere yrkesfaglig utdanning*, på nivå over videregående skolenivå, og opptaksgrunnlaget er fullført videregående opplæring. Læringsutbyttet gikk fra å kategoriseres som *fagskolepoeng* til *studiepoeng*. I tillegg gis det nå mulighet for fagskole å opprette 3-årige utdanninger på fulltid (Kunnskapsdepartementet, 2019).

2.3. Kvalitetsreformen i høyere utdanning

Kvalitetsreformen i høyere utdanning ble vedtatt i 2001 og innført ved studiestart i 2003 ved samtlige høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Et av hovedmålene med kvalitetsreformen var at studentene skulle lykkes, og at de i større grad skulle være i stand til å gjennomføre studiene til normert tid. Kvalitetsreformen, spesielt det nye gradssystemet, innebar en tilpasning til Bolognaprosessen (de europeiske utdanningsministrenes felleserklæring om høyere utdanning i Europa).

Mange av de tidligere gradene ble kortet ned fra fire pluss to år til tre pluss to år (bachelor + master). Innenfor de nye gradene ble det etablert mer fastlagte kombinasjoner av fag (studieprogrammer) som skulle sikre en klarere progresjon gjennom studiet. Det skulle også skapes en tettere og mer forpliktende kontakt mellom lærested og student. Studentene skulle i større grad få vurderinger og tilbakemeldinger underveis i studiet, ikke bare i form av en avsluttende eksamen (Aamodt og Hovdhaugen, 2007). Begrunnelsen for forslaget om endring av gradsstrukturen i høyere utdanning var lav gjennomføring. Dette gir igjen store kostnader både for den enkelte og for samfunnet. I tillegg fører det til at studentene kommer sent ut i arbeidslivet (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 2001).

Videre ble det med kvalitetsreformen innført et nytt karaktersystem med bokstavkarakterer istedenfor tallkarakterer. Før kvalitetsreformen ble det brukt ulike karakterskalaer i høyere utdanning, også ved ulike studier ved samme institusjon. I tillegg til dette, ble identiske karakterskalaer brukt forskjellig mellom institusjoner og fagområder. Dette førte til at samme karakter ikke alltid ga uttrykk for en felles forståelse av studentens prestasjoner. Karakterskalaen bestod av karakterer fra 1,0 til 4,0. Dette ga 31 ulike bestått-karakterer. I St.meld.nr. 27 (Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet, 2000-2001) stilles det spørsmål ved om man kan vurdere med en tidels nøyaktighet prestasjoner i et fag. Karaktersystemet gjorde det også vanskelig å formidle en forståelse av norsk karaktergivning til utenlandske institusjoner (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 2001).

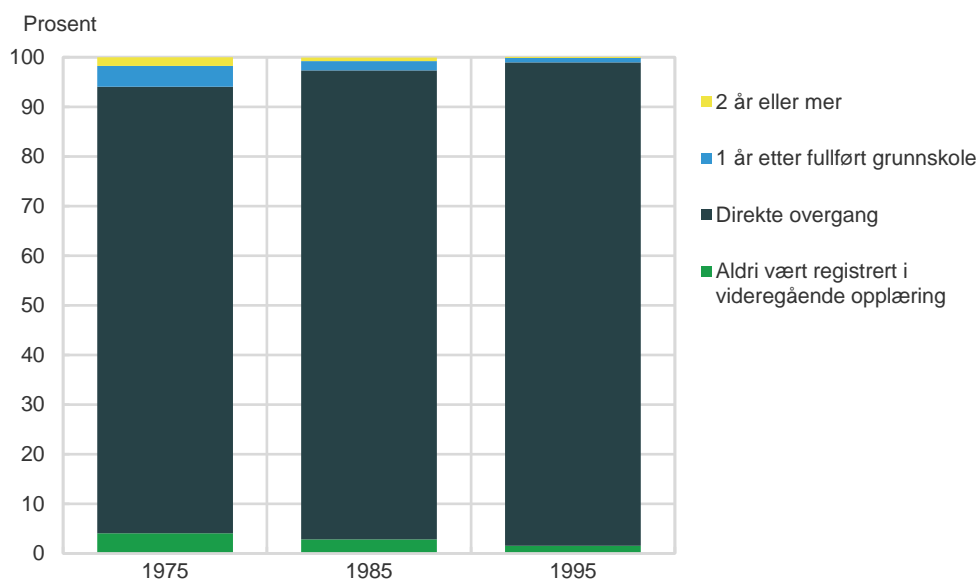
3. Overgangen fra grunnskole til videregående opplæring

Dette kapitlet omhandler overgangen fra grunnskole til videregående opplæring. I Figur 3.1 ser vi at et stort flertall hadde direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring i alle tre årskullene. Vi finner likevel at andelen med direkte overgang økte med 7 prosentpoeng fra 1975- til 1995-kullet. Denne økningen kan forklares med innføringen av Reform 94 og retten til videregående opplæring for aldersgruppen 16-19 år. Mens eldre søkere tidligere utkonkurrerte de som kom rett fra grunnskolen, måtte de nå stille seg bakerst i køen fordi de ikke hadde rett til videregående opplæring (Støren, Skjersli og Aamodt, 1998).

Figur 3.1 viser også at andelen som aldri har vært registrert i videregående opplæring har sunket. En viktig bemerkning er at siden vi ikke har noen tidsavgrensning, men ser på andelen som ikke har vært registrert i videregående opplæring fram til 2018, vil 1975- og 1985-kullet ha hatt lengre tid på seg til å begynne i videregående opplæring enn 1995-kullet.

I 1975-kullet er det 4 prosent av alle som har avsluttet grunnskolen som aldri har vært registrert i videregående opplæring. Denne andelen synker til 3 prosent i 1985-kullet og til 2 prosent i 1995-kullet.

Figur 3.1 Overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter overgangstid

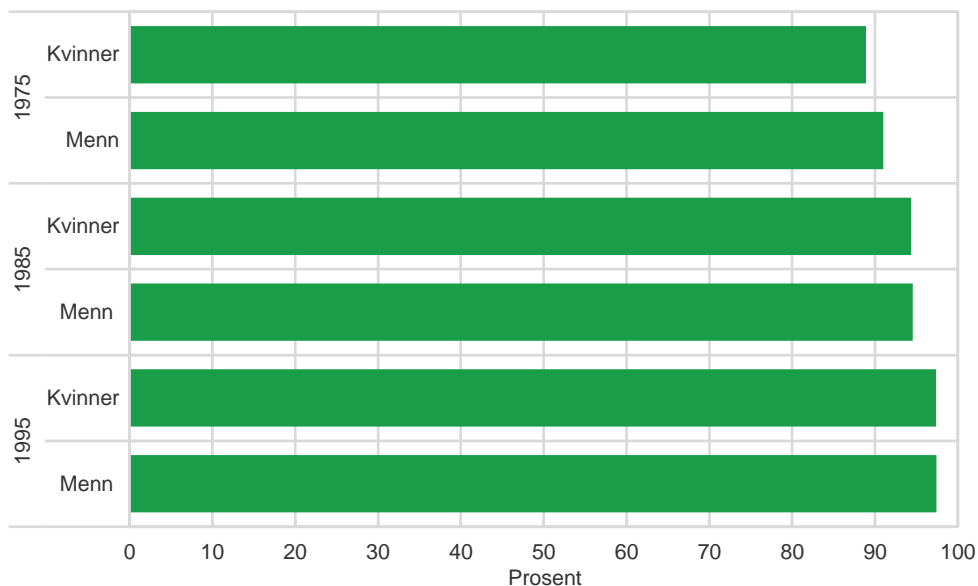
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi ser også at det tidligere var mer vanlig å ha et opphold mellom grunnskole og videregående opplæring. I 1975-kullet var det 4 prosent som begynte ett år etter fullført grunnskole, mens 2 prosent begynte etter to år eller mer. Tilsvarende andeler er henholdsvis 2 og 1 prosent for 1985-kullet. I 1995-kullet var det 1 prosent som begynte i videregående opplæring ett år etter fullført grunnskole, mens nesten ingen begynte etter to år eller mer. Også denne tendensen kan forklares med innføringen av retten til videregående opplæring som kom med Reform 94. Dersom søkere som kom rett fra grunnskolen ble utkonkurrert av søkere som hadde studert tidligere, måtte de vente til neste skoleår med å søke på nytt. I tillegg har det blitt stadig vanskeligere å få jobb uten å ha fullført utdanning videregående skolenivå. Det er nå færre av de jobbene som har vært vanlig blant unge som har grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå. Samtidig har konkurransen om disse jobbene økt grunnet at andelen innvandrere blant de sysselsatte i Norge har økt, og de er noe overrepresentert i næringene som stiller mindre krav til kompetanse (Fedoryshyn, 2018).

3.1. Flere menn enn kvinner i 1975-kullet hadde direkte overgang til videregående opplæring

Figur 3.2 viser at det i 1975-kullet var 2 prosentpoeng flere menn som hadde direkte overgang til videregående opplæring enn kvinner. For de to andre årskullene var det jevn fordeling mellom kjønnene når det gjelder andelen med direkte overgang.

Figur 3.2 Andel med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi finner også at det er mer vanlig for kvinner å ha et opphold mellom grunnskole og videregående opplæring. I 1975-kullet begynte 5 prosent av kvinnene i videregående opplæring ett år etter fullført grunnskole. Tilsvarende andel for menn var 4 prosent. Selv om vi finner samme tendens i 1985-kullet, er forskjellen betydelig mindre. I 1995-kullet var det flere menn enn kvinner som begynte ett år etter fullført grunnskole, men også her er det veldig liten kjønnsforskjell. Når det gjelder andelen som aldri var registrert i videregående opplæring, er denne lik for menn og kvinner i alle tre årskullene. Se vedlegg A for mer utfyllende informasjon om kjønnsforskjellene i overgangen fra grunnskole til videregående opplæring.

3.2. Sosial bakgrunn hadde større betydning for 1975-kullet

I 1975-kullet hadde 92 prosent av elever med foreldre med høyere utdanning direkte overgang til videregående opplæring, sammenlignet med 89 prosent av elevene med foreldre uten høyere utdanning. Tabell 3.1 viser at sosial bakgrunn hadde større betydning for 1975-kullet enn for de to senere årskullene. I 1985-kullet hadde 95 prosent av elevene som har foreldre med høyere utdanning og 94 prosent av de som har foreldre uten høyere utdanning direkte overgang til videregående opplæring. I 1995-kullet var tilsvarende andeler 98 og 97 prosent.

Tabell 3.1 Overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter overgangstid og sosial bakgrunn

		Overgangstid			
		Aldri registrert i videregående opplæring	Direkte overgang	1 år etter fullført grunnskole	2 år eller mer etter fullført grunnskole
1975	Foreldrene har høyere utdanning	3,5	92,4	3,4	0,7
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	4,2	89,1	4,6	2,2
1985	Foreldrene har høyere utdanning	3,2	95,1	1,4	0,4
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	2,5	94,2	2,4	0,9
1995	Foreldrene har høyere utdanning	1,6	97,8	0,5	0,1
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1,5	97,1	1,1	0,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.1 viser også at det er vanligere å ha opphold mellom grunnskole og videregående opplæring blant elever som har foreldre uten høyere utdanning. Denne tendensen finner vi i alle tre årskullene.

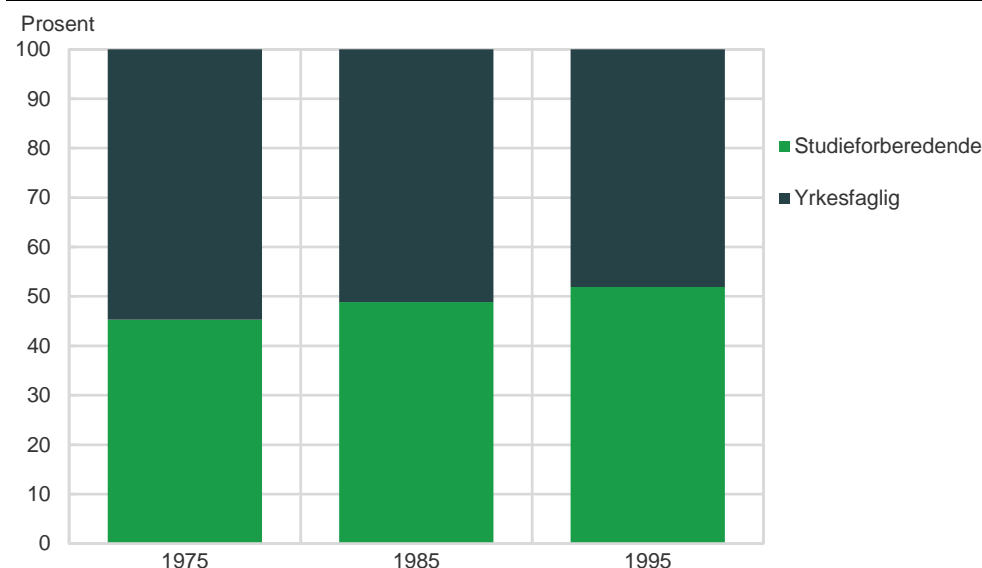
I 1975-kullet hadde 5 prosent av elevene med foreldre uten høyere utdanning ett års opphold mellom grunnskole og videregående opplæring, mens 2 prosent hadde et opphold på to år eller mer. Tilsvarende andeler for elever med foreldre med høyere utdanning var 3 og 1 prosent. I 1985-kullet hadde 2 prosent av elevene med foreldre uten høyere utdanning ett års opphold mellom grunnskole og videregående opplæring, sammenlignet med 1 prosent av elevene med foreldre uten høyere utdanning. Vi ser altså at det er færre som har opphold i 1985- enn i 1975-kullet. I 1995-kullet er det enda færre som har et slikt opphold. Det er heller ikke store forskjeller mellom elever som har foreldre med høyere utdanning og elever som har foreldre uten høyere utdanning.

4. Valg av utdanningsprogrammer i videregående opplæring

Dette kapittelet omhandler valg av utdanningsprogrammer i videregående opplæring.³ Vi skal her se på hvilke valg personene i de tre årskullene som vi følger tok første gang de var registrert i videregående opplæring. Det har vært endringer i utdanningsprogrammene i forbindelse med de ulike reformene i utdanningssystemet, noen har blitt lagt ned mens andre har kommet til. Vi har på bakgrunn av dette valgt å fokusere på andelen som velger studieforberedende og andelen som velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer i de tre årskullene. Hva som regnes som studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer har også endret seg. For 1975-kullet er kun allmennfag inkludert i kategorien studieforberedende utdanningsprogrammer, mens resten av utdanningsprogrammene er yrkesfaglige. For 1985-kullet, som er omfattet av Reform 94, regnes utdanningsprogrammene allmenne, økonomiske og administrative fag, musikk, dans og drama og idrettsfag som studieforberedende. 1995-kullet er omfattet av Kunnskapsløftet og det er følgende fem utdanningsprogrammer som regnes som studieforberedende: Idrettsfag, musikk, dans og drama, studie-spesialisering, kunst design og arkitektur og medier og kommunikasjon. De to sistnevnte utdanningsprogrammene ble startet opp fra høsten 2016 og er derfor lite aktuell for de årskullene som vi følger. En mer detaljert oversikt over valg av utdanningsprogrammer for de tre årskullene finner man i vedleggstabellene i vedlegg A.

Vi finner at andelen som velger et studieforberedende utdanningsprogram har økt med 7 prosentpoeng fra 1975-kullet til 1995-kullet. I 1995-kullet valgte dessuten over halvparten av elevene studieforberedende, mens i de to andre årskullene valgte flertallet yrkesfaglig. Noe av årsaken til økningen i andelen som velger studieforberedende er at det for 1985- og 1995-kullet er flere utdanningsprogram som regnes som studieforberedende. I tillegg har det blitt vanligere å ta høyere utdanning, noe vi skal se nærmere på i kapittel 7.

Figur 4.1 Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I 1975-kullet valgte 45 prosent av elevene et studieforberedende utdanningsprogram. Av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene var det 17

³ Se kapittel 1.3 for nærmere omtale av begrepene studieretning og utdanningsprogram.

prosent som valgte handels- og kontorlag. Årsaken til at så mange elever valgte nettopp disse to utdanningsprogrammene var at de som valgte allmennfag på denne tiden var garantert et treårig studieløp. Det samme gjaldt for to av tre som valgte handels- og kontorlag (NOU1991:4). I de øvrige yrkesfaglige utdanningsprogrammene måtte man søke om plass på hvert enkelt kurs. Resultatet av dette var, som nevnt i kapittel 2, at mange elever som valgte yrkesfaglige utdanningsprogram vandrete horisontalt i systemet. Til tross for dette finner vi at 21 prosent av elevene i 1975-kullet valgte håndverks- og industrifag. I NOU 1991:4 påpekes det at dette utdanningsprogrammet hadde en halvering i andel elever på VKI sammenlignet med på grunnkurset.

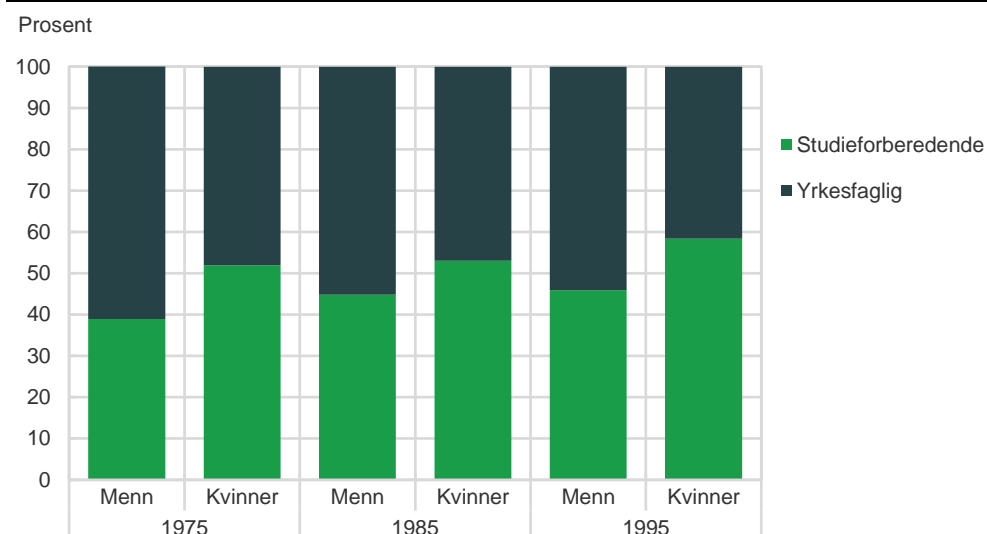
I 1975-kullet var det 9 prosentpoeng flere som valgte yrkesfaglige utdanningsprogrammer enn studieforberedende. I 1985-kullet var det en mer jevn fordeling, kun 2 prosentpoeng flere valgte yrkesfaglig enn studieforberedende. Det var heller ingen av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene som tiltrakk seg spesielt mange elever, hvert av utdanningsprogrammene hadde under 10 prosent av elevene. Utdanningsprogrammene helse- og sosialfag, formgivningsfag, elektrofag og mekaniske fag hadde hver 8 prosent av elevene.

I 1995-kullet valgte over halvparten av elevene et studieforberedende utdanningsprogram. Dette må likevel ses i sammenheng med at dette kullet har hele fem studieforberedende utdanningsprogram å velge mellom. Blant de yrkesfaglige utdanningsprogrammene er det, i likhet med 1985-kullet, en jevn fordeling av elever på de ulike utdanningsprogrammene. En av ti elever valgte helse- og sosialfag. Neste på lista var teknikk og industriell produksjon og elektrofag med henholdsvis 8 og 7 prosent av elevene. Færrest elever valgte naturbruk og restaurant- og matfag, henholdsvis 2 og 3 prosent.

4.1. Kvinner velger studieforberedende og menn velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer

Figur 4.2 viser studievalg blant kvinner og menn i de tre årskullene vi følger. I alle tre årskullene valgte flertallet av mennene yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Samtidig ser vi at andelen menn som velger studieforberedende har økt fra 39 prosent i 1975-kullet til 46 prosent i 1995-kullet.

Figur 4.2 Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, etter kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

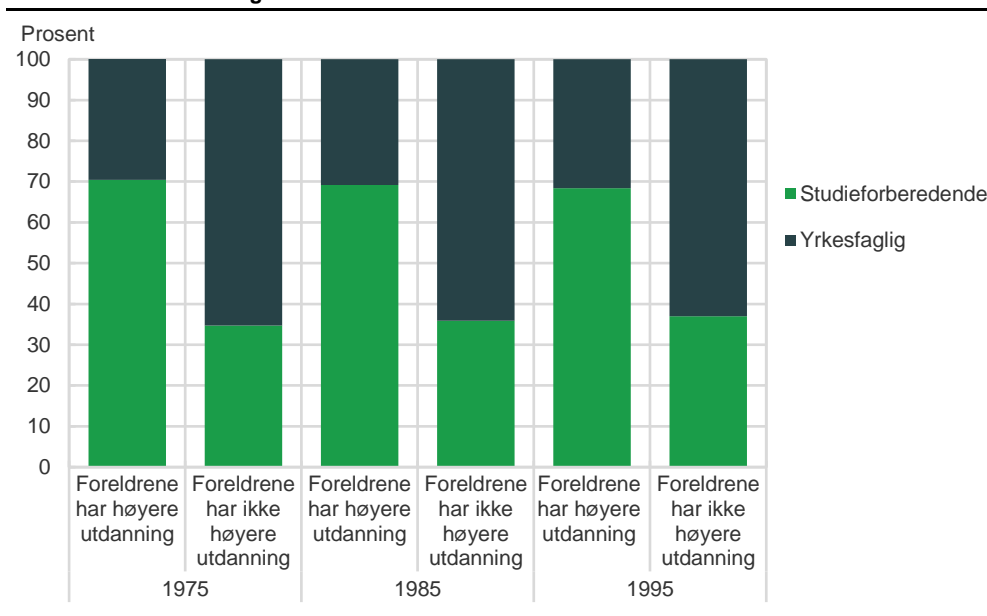
Blant kvinnene valgte flertallet et studieforberedende utdanningsprogram i alle tre årskullene, men også her ser vi at andelen som har valgt studieforberedende har økt. I 1975-kullet ser vi at det er en nokså jevn fordeling mellom kvinner som valgte studieforberedende og de som valgte yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Til sammenligning valgte nesten seks av ti kvinner i 1995-kullet et studieforberedende utdanningsprogram.

At nesten halvparten av kvinnene valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram i 1975-kullet kan forklares med at mange kvinner valgte handels- og kontorlag og helse- og sosialfag. Innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogrammene ser vi tydelige kjønnsmonstre som har vært stabile over tid, selv om endringene i utdannings-systemet gjør at direkte sammenligninger er utfordrende. Helse- og sosialfag er det mest populære yrkesfaglige utdanningsprogrammet også blant kvinner i 1985- og 1995-kullet, mens det er veldig få menn som velger dette utdanningsprogrammet. Vi ser at menn velger mer tekniske utdanningsprogrammer. Sett bort fra de som valgte allmennfag var det i 1975-kullet flest menn som valgte håndverks- og industrifag. I 1985-kullet var elektrofag og mekaniske fag mest populære valgene blant menn som valgte yrkesfaglig. I 1995-kullet var teknikk og industriell produksjon, elektrofag og bygg- og anleggsteknikk de mest populære utdanningsprogrammene blant menn, etter studiespesialisering.

4.2. Sju av ti elever som har foreldre med høyere utdanning velger studieforberedende utdanningsprogrammer

Sju av ti elever som har foreldre med høyere utdanning velger et studieforberedende utdanningsprogram. Figur 4.3 viser at denne andelen er omtrent den samme i alle tre årskullene. Også blant de som har foreldre uten høyere utdanning har det ikke vært store endringer. Om lag 65 prosent av disse elevene velger et yrkesfaglig utdanningsprogram.

Figur 4.3 Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, etter sosial bakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi finner altså en sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og valg av utdanningsprogram. Elever som har foreldre med høyere utdanning velger i større grad studieforberedende, mens flertallet av elever som har foreldre uten høyere utdanning velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Når vi ser på hvilke yrkesfaglige utdanningsprogrammer elevene velger, ser vi at i 1975-kullet er det høyest andel som velger handels- og kontorlag blant de som har foreldre med høyere utdanning. Blant elever som har foreldre uten høyere utdanning velger 26 prosent håndverks- og industrifag, mens 19 prosent velger handels- og kontorlag.

I 1985-kullet er de mest populære yrkesfaglige utdanningsprogrammene blant elever som har foreldre med høyere utdanning elektrofag og formgivningsfag, hver med 6 prosent av elevene. Blant elever som har foreldre uten høyere utdanning velger størst andel helse- og sosialfag (11 prosent) og mekaniske fag (11 prosent). Også i 1995-kullet er elektrofag det mest populære yrkesfaglige utdanningsprogrammet blant elever som har foreldre med høyere utdanning. I dette årskullet velger også 6 prosent av disse elevene elektrofag. Når det gjelder elever som har foreldre uten høyere utdanning velger 14 prosent helse- og oppvekstfag, mens 12 prosent velger teknikk og industriell produksjon. Mer detaljert informasjon om valg av utdanningsprogram etter foreldrenes utdanningsnivå finnes i vedleggstabellene i vedlegg A.

5. Gjennomføring i videregående opplæring

Gjennomføring i videregående opplæring er noe som følges nøye. SSB publiserer årlig en tidsserie over gjennomføring blant et elevkull, som viser hvor stor andel som gjennomfører videregående opplæring innen 5 år etter at de startet i videregående opplæring for første gang. Tidsserien går tilbake til 2006. For å sammenligne data lengre tilbake i tid, er det derimot ikke mulig å bruke nøyaktig den samme fremgangsmåten som i den løpende statistikken. Dette skyldes endringer i skolesystem som ble omtalt i kapittel 2, og også endringer datagrunnlaget.

Gjennomføring belyses i denne rapporten ved å se på om en person har fullført og bestått videregående opplæring før året personen fylte 24 år.⁴ Fullført og bestått videregående opplæring betyr at en utdanning under lov om videregående opplæring med en varighet på minst tre år og på et avsluttende videregående nivå har blitt bestått.⁵ Personer som aldri har startet i videregående opplæring er holdt utenfor. Dette gir en sammenlignbar indikator på tvers av de tre fødselskullene vi ser på. For å synliggjøre fullføring av videregående opplæring senere i livet blant personer født i 1975 og 1985, ser vi imidlertid også på fullføring fra og med fylte 24 år.

Kapitlet omhandler også sluttkompetanse fra videregående opplæring. Endringer i strukturen av utdanningsprogrammene har ført til endringer i hvilken sluttkompetanse fullføring av et utdanningsprogram gir. Medier og kommunikasjon var eksempelvis et yrkesfaglig utdanningsprogram frem til 2016, men har deretter blitt et studieforberevende utdanningsprogram. I tillegg er det noen løp, for eksempel naturbruk, som legger opp til at de kan fullføres med studiekompetanse. For personer som har fullført videregående opplæring etter 2000 gjør datagrunnlaget det mulig å se hvilken sluttkompetanse de fullførte med. Ble videregående opplæring fullført før 2000, er dette derimot ikke mulig. I denne rapporten omfatter dette personer født i 1975, som tok videregående opplæring før innføringen Reform 94. Før Reform 94 var det mulig å oppnå studiekompetanse gjennom fullføring av et allmennfaglig løp, men også flesteparten av de som tok handels- og kontorfag kunne ta et videregående kurs II og oppnå studiekompetanse (se NOU 1994). Begge gruppene er i denne rapporten derfor definert som studiekompetanse.

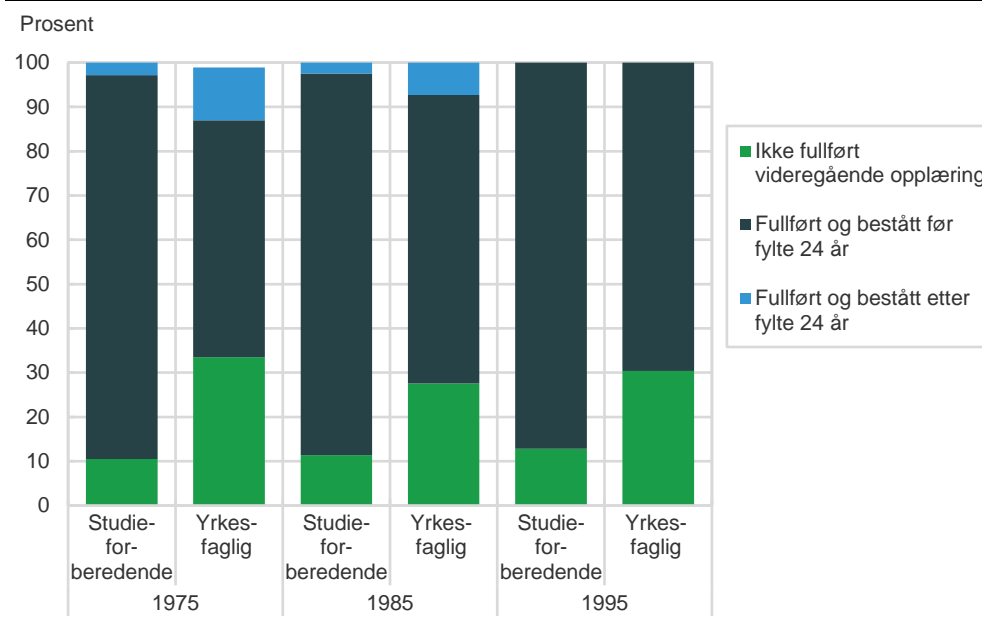
Figur 5.1 viser andelen som har fullført og bestått videregående opplæring, fordelt etter utdanningsprogram første året i videregående opplæring. Figuren viser at det er en større andel som gjennomfører videregående opplæring blant de som begynner på et studieforberevende utdanningsprogram. Dette gjelder for alle tre årskullene.

Når vi ser på andelen som har fullført og bestått før fylte 24 år, ser vi at denne er størst for 1995-kullet. Sju av ti som begynte på et yrkesfaglig studieprogram i 1995-kullet fullførte og bestod før fylte 24 år. Til sammenligning gjelder dette for kun halvparten av elevene i 1975-kullet og for 65 prosent av elevene i 1985-kullet. Før reform 94 var det ikke rett til videregående opplæring, og elever som gikk på et yrkesfaglig utdanningsprogram måtte søke om plass på hvert enkelt kurs. De som hadde fullført et grunnkurs var ikke sikret plass på videregående kurs, noe som kan forklare lav gjennomføringsandel i dette kullet. Samtidig ser vi at hele 12 prosent i 1975-kullet og 7 prosent i 1985-kullet fullførte og besto et yrkesfaglig utdanningsprogram etter fylte 24 år. Dette innebærer at andelen som fullfører og består videregående opplæring blant personer født i 1995 sannsynligvis vil øke over tid.

⁴ Datagrunnlaget gjør det mulig å følge personer frem til 1.10.2018, dvs. det året personer født i 1995 fyller 23 år. Vi har derfor valgt å fokusere på gjennomføring før fylte 24 år.

⁵ Det kontrolleres kun for at det avsluttende trinnet har blitt fullført og bestått, uten å ta hensyn til om vg1 og vg2 er fullført og bestått.

Figur 5.1 Andel som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring og alder ved fullføring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi ser imidlertid ikke de samme forskjellene når det gjelder andelen som fullførte og besto et studieforberedende løp før fylte 24 år. Her er andelen så å si lik for alle tre årskullene. I 1975- og 1995-kullet fullførte hele 87 prosent av elevene et studieforberedende løp før fylte 24 år. I 1985-kullet er tilsvarende andel kun 1 prosentpoeng lavere. I motsetning til de som begynte på yrkesfaglige utdanningsprogrammer, ser vi at det heller ikke er så mange som fullførte et studieforberedende utdanningsprogram, henholdsvis 2,8 og 2,5 prosent i 1975- og 1985-kullet.

5.1. Kvinner fullfører videregående opplæring i større grad enn menn

I alle tre årskullene finner vi at det er en større andel kvinner enn menn som fullfører videregående opplæring før fylte 24 år. Blant de som begynte på et studieforberedende utdanningsprogram i 1975-kullet var det 3 prosentpoeng flere kvinner enn menn som fullførte før fylte 24 år. Tilsvarende kjønnsforskjeller var 6 prosentpoeng i 1985- og 1995-kullet. I 1975-kullet ser vi at det er en omtrent like stor andel som fullfører etter fylte 24 år blant kvinner og menn, mens i 1985-kullet er det 1 prosentpoeng flere menn enn kvinner som fullfører et studieforberedende løp etter fylte 24 år.

Tabell 5.1 Andel som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, alder ved fullføring og kjønn

Year	Program Type	Gender	Ikke fullført videregående opplæring (%)	Fullført og bestått før fylte 24 år (%)	Fullført og bestått etter fylte 24 år (%)
1975	Studieforberedende	Menn	12,1	85,3	2,6
		Kvinner	9,2	87,8	3
	Yrkesfaglig	Menn	35,5	52,6	11,9
		Kvinner	30,8	54,7	14,4
1985	Studieforberedende	Menn	14	82,7	3,3
		Kvinner	9	89,1	1,8
	Yrkesfaglig	Menn	30	62,3	7,6
		Kvinner	24,6	68,6	6,8
1995	Studieforberedende	Menn	15,7	84,3	-
		Kvinner	10,3	89,7	-
	Yrkesfaglig	Menn	31,6	68,4	-
		Kvinner	28,8	71,2	-

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Også blant de som begynner på et yrkesfaglig utdanningsprogram er det en høyere andel kvinner enn menn som fullfører løpet, men kjønnsforskjellene er mindre enn blant de som fullførte et studieforberedende utdanningsprogram. Blant de som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram i 1975-kullet var det 3 prosentpoeng flere kvinner som fullførte løpet før fylte 24 år. I 1985- og 1995-kullet var tilsvarende andeler henholdsvis 7 og 3 prosentpoeng i favør kvinner.

I 1975-kullet ser vi at det er større andel kvinner enn menn som fullfører et yrkesfaglig løp etter fylte 24 år, 12 mot 14 prosent. I 1985-kullet er det derimot flere menn enn kvinner som fullfører et yrkesfaglig utdanningsprogram etter fylte 24 år, men forskjellene er ganske små.

5.2. Høyere fullføringsgrad blant elever som har foreldre med høyere utdanning

Tabell 5.2 viser at en større andel av de som har foreldre med høyere utdanning fullfører videregående opplæring før fylte 24 år. Dette gjelder for alle tre årskullene, både blant de som velger studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Tabell 5.2 Andel som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, alder ved fullføring og sosial bakgrunn.

		Ikke fullført videregående opplæring	Fullført og bestått før fylte 24 år	Fullført og bestått etter fylte 24 år
1975	Studieforberedende			
	Foreldrene har høyere utdanning	8,3	90,2	1,5
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	12,3	83,7	4
	Yrkesfaglig			
	Foreldrene har høyere utdanning	23,1	68	8,9
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	35,5	50,7	13,8
1985	Studieforberedende			
	Foreldrene har høyere utdanning	7,4	91	1,6
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	16,3	80,1	3,6
	Yrkesfaglig			
	Foreldrene har høyere utdanning	18,1	76,4	5,5
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	30,5	61,7	7,8
1995	Studieforberedende			
	Foreldrene har høyere utdanning	9,7	90,3	-
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	17,8	82,2	-
	Yrkesfaglig			
	Foreldrene har høyere utdanning	22,8	77,2	-
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	33,9	66,1	-

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Blant de som startet på et studieforberedende utdanningsprogram i 1975-kullet var det 6 prosentpoeng flere elever som har foreldre med høyere utdanning som fullførte løpet før fylte 24 år. I 1985-kullet ble forskjellene større. I dette kullet fullførte 91 prosent av de som har foreldre med høyere utdanning videregående opplæring før fylte 24 år, sammenlignet med 80 prosent av de som har foreldre uten høyere utdanning. I 1995-kullet var det 8 prosentpoeng flere som har foreldre med høyere utdanning som fullførte et studieforberedende løp enn de som har foreldre uten høyere utdanning.

Vi finner samme mønster blant de som velger yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Selv om vi ser at forskjellene er enda større enn blant de som velger studieforberedende, har forskjellene minket fra 1975- til 1995-kullet. I 1975-kullet var det 17 prosentpoeng flere som fullførte et yrkesfaglig studieprogram blant de som har foreldre med høyere utdanning enn de som har foreldre uten høyere utdanning. Denne forskjellen minket til 14 prosentpoeng i 1985-kullet og til 11 prosentpoeng i 1995-kullet, i favør elever som har foreldre med høyere utdanning.

Tabell 5.2 viser også at det er en større andel elever som har foreldre uten høyere utdanning som fullfører videregående opplæring etter fylte 24 år. Dette gjelder for

både 1975- og 1985-kullet, men forskjellene og like store i begge årskullene. Blant de som begynte på et studieforbereende utdanningsprogram i 1975-kullet, var det 4 prosent av elevene som har foreldre uten høyere utdanning som fullførte videregående opplæring etter fylte 24 år, mot 2 prosent av elevene som har foreldre med høyere utdanning. Også i 1985-kullet var det 2 prosentpoeng flere elever som har foreldre uten høyere utdanning som fullførte et studieforbereende løp etter fylte 24 år, enn blant de som har foreldre med høyere utdanning.

Også når vi ser på de som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram finner vi at det er en større andel elever som har foreldre uten høyere utdanning som fullfører løpet etter fylte 24 år, men forskjellene har blitt mindre fra 1975- til 1985-kullet. I 1975-kullet var det 5 prosentpoeng flere elever som har foreldre uten høyere utdanning som fullførte videregående opplæring etter fylte 24 år. Tilsvarende forskjeller i 1985-kullet er 2 prosentpoeng.

5.3. Gjennomsnittlig fullføringstid øker over tid

Som vi har sett, er det forskjeller mellom kullene i andelen som gjennomfører videregående opplæring. Men hvor lang tid bruker elevene i snitt på å gjennomføre? Ettersom vi har sett i de foregående delkapitlene at det er en viss andel i 1975- og 1985-kullet som fullfører etter fylte 24 år, skal vi i dette delkapittelet fokusere på fullføringstid blant personer som gjennomfører videregående opplæring før de fylte 24 år. Dette for å sikre sammenlignbarhet mellom de tre årskullene.

Tabell 5.3 viser gjennomsnittlig fullføringstid i videregående opplæring for de tre årskullene som vi følger, fordelt etter utdanningsprogram i vg1. Vi ser at fullføringstiden er høyere for de som velger et yrkesfaglig utdanningsprogram enn for de som velger studieforbereende i alle tre årskullene.

I 1975-kullet var gjennomsnittlig fullføringstid 3,2 år for de som begynte på et studieforbereende løp og 3,6 år for de som begynte på yrkesfag. Mens gjennomsnittlig fullføringstid for studieforbereende løp har vært stabil over tid, ser vi at fullføringstiden for yrkesfaglige utdanningsprogrammer har økt. Både blant personer født i 1985 og de født i 1995 er fullføringstiden i overkant av 4 år. Forskjellene i gjennomføringstiden må ses i sammenheng med utdanningsreformene. Før Reform 94 bestod yrkesfaglige løp i hovedsak av to år i skole og ett år i lære. Etter Reform 94 ble det innført to år i lære, og blant yrkesfaglige tilbud i dag er det også enkelte programmer som har normert varighet på 4,5 eller 5 år.

Tabell 5.3 Gjennomsnittlig gjennomføringstid blant de som gjennomførte videregående opplæring før fylte 24 år, etter kjønn og sosial bakgrunn

		Studieforbereende	Yrkesfaglig
	I alt	3,2	3,6
1975	Kjønn		
	Menn	3,2	3,6
	Kvinner	3,2	3,6
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	3,2	3,5
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	3,2	3,6
	I alt	3,2	4,5
1985	Kjønn		
	Menn	3,2	4,7
	Kvinner	3,2	4,2
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	3,2	4,5
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	3,3	4,5
	I alt	3,3	4,6
1995	Kjønn		
	Menn	3,3	4,6
	Kvinner	3,2	4,5
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	3,2	4,5
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	3,3	4,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi finner veldig små kjønnsforskjeller i den gjennomsnittlige fullføringstiden blant de som valgte et studieforbereende utdanningsprogram. Også blant de som valgte et yrkesfaglig utdanningsprogram er kjønnsforskjellene små i 1975- og 1995-kullet. I 1985-kullet bruker derimot kvinner 0,5 år mer på å gjennomføre videregående opplæring enn menn. Også når det gjelder foreldrenes utdanningsnivå, finner vi små forskjeller når det gjelder gjennomsnittlig gjennomføringstid mellom de som har foreldre med høyere utdanning og de som har foreldre uten. Dette gjelder for alle tre årskullene.

5.4. En større andel gjennomfører med studiekompetanse

I kapittel 4 har vi sett nærmere på valg av utdanningsprogram i videregående opplæring, og vi har sett at det er forskjeller mellom årskullene med tanke på hvor stor andel som velger studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram. Tabell 5.4 viser den første sluttkompetansen for alle som har fullført videregående opplæring før fylte 24 år. Dette innebærer at vi ikke tar hensyn til at noen oppnår yrkeskompetanse for så å ta påbygg for å oppnå studiekompetanse. De som har oppnådd studiekompetanse gjennom å ta påbygg vg3/VKII er imidlertid inkludert i gruppen med studiekompetanse.

Tabell 5.4 Sluttkompetanse til personer som har fullført og bestått videregående opplæring før fylte 24 år, etter kjønn og sosial bakgrunn.

		Studiekompetanse	Yrkeskompetanse
1975	Alle	71,1	28,9
	Kjønn		
	Menn	63,3	36,7
	Kvinner	78,5	21,5
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	84,6	15,4
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	63,4	36,6
1985	Alle	70,6	29,4
	Kjønn		
	Menn	60,7	39,3
	Kvinner	79,9	20,1
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	85,7	14,3
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	58,4	41,6
1995	Alle	74,7	25,3
	Kjønn		
	Menn	63,3	36,7
	Kvinner	85,8	14,2
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	85,7	14,3
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	62,7	37,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

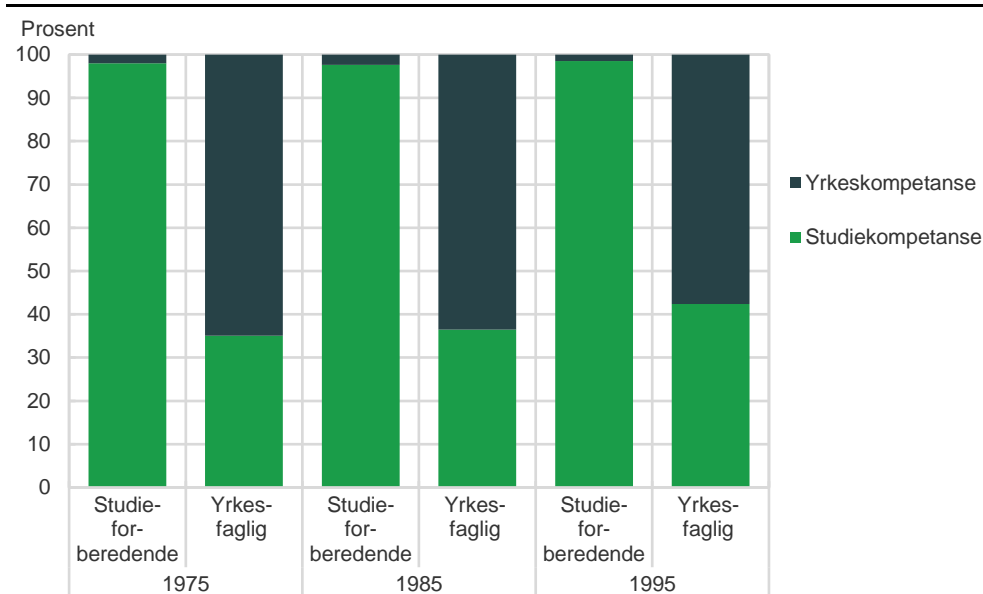
Som vi ser, er det en større andel som oppnår studiekompetanse, men det er forskjeller mellom kullene. Blant personer født i 1975 og 1985 oppnår 71 prosent av de som fullfører videregående opplæring studiekompetanse. Tilsvarende andel blant personer født i 1995-kullet er andelen 74 prosent. Resultatene må ses i sammenheng med at de som begynner på yrkesfaglige løp gjennomfører videregående opplæring i mindre grad enn de som begynner på et studieforbereende løp. At den relative andelen som oppnår studiekompetanse øker, kan også henge sammen med at reformene har ført til endringer i hvilke utdanningsløp som defineres som studieforbereende og som yrkesfaglig.

Tabellen viser også tydelige kjønnsforskjeller. I alle kullene ser vi at det er mer vanlig blant kvinner å oppnå studiekompetanse, samtidig som menn i større grad oppnår yrkeskompetanse. Kjønnsforskjellene har også økt betydelig fra 1975- til 1995-kullet. I 1975-kullet var det 15 prosentpoeng flere kvinner enn menn som oppnådde studiekompetanse, mens tilsvarende forskjeller i 1995-kullet var hele 23 prosentpoeng.

Vi ser tilsvarende mønster når vi ser på sosial bakgrunn. Blant de som har foreldre med høyere utdanning er det et stort flertall som oppnår studiekompetanse. Også blant de som har foreldre uten høyere utdanning oppnår flertallet studiekompetanse i alle tre årskullene, men i denne gruppen er det en betydelig høyere andel som oppnår yrkeskompetanse sammenlignet med de som har foreldre med høyere utdanning.

Elever i videregående opplæring har mulighet til å ta et omvalg og det er derfor ikke gitt at personer som velger et studieforbereende løp i vg1 fullfører videregående opplæring med studiekompetanse og motsatt. Figur 5.2 viser slutt-kompetansen til personer som har fullført og bestått videregående opplæring før fylte 24 år, etter hvilket utdanningsprogram de begynte på. Figuren viser at det er mer vanlig å begynne på et yrkesfaglig utdanningsprogram og oppnå studiekompetanse enn motsatt. I alle tre årskullene er det om lag 2 prosent som begynner på en studieforbereende retning og oppnår yrkeskompetanse før de fyller 24 år.

Figur 5.2 Sluttkompetansen til personer som har fullført og bestått videregående opplæring før de fylte 24 år, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Når det gjelder de som begynte på et yrkesfaglig løp, viser figuren at 35 prosent i 1975-kullet fikk studiekompetanse. Dette skyldes blant annet at de som startet på grunnkurs handels- og kontorlag er regnet som at de begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram, men disse fikk studiekompetanse om de fullførte VKII (NOU 1991:4). I 1985-kullet fikk 37 prosent av de som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram studiekompetanse, og denne andelen steg til 42 prosent for 1995-kullet. Forklaringen på denne økningen kan være påbygg til generell studiekompetanse som ble innført som en generell ordning fra starten av skoleåret 1996/1997 (Kunnskapsdepartementet, 2014).

6. Overgang til fagskoleutdanningen

Fagskoleutdanningen er i dag definert som høyere yrkesfaglig utdanning som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Utdanningene har et omfang på minimum et halvt år og maksimum to hele skoleår. Den toårige fagskoleutdanningen regnes som lang, de øvrige som kort. I dette kapitlet skal vi se på andelen som har tatt fagskoleutdanning etter kjønnetegn som kjønn, alder og sosial bakgrunn.

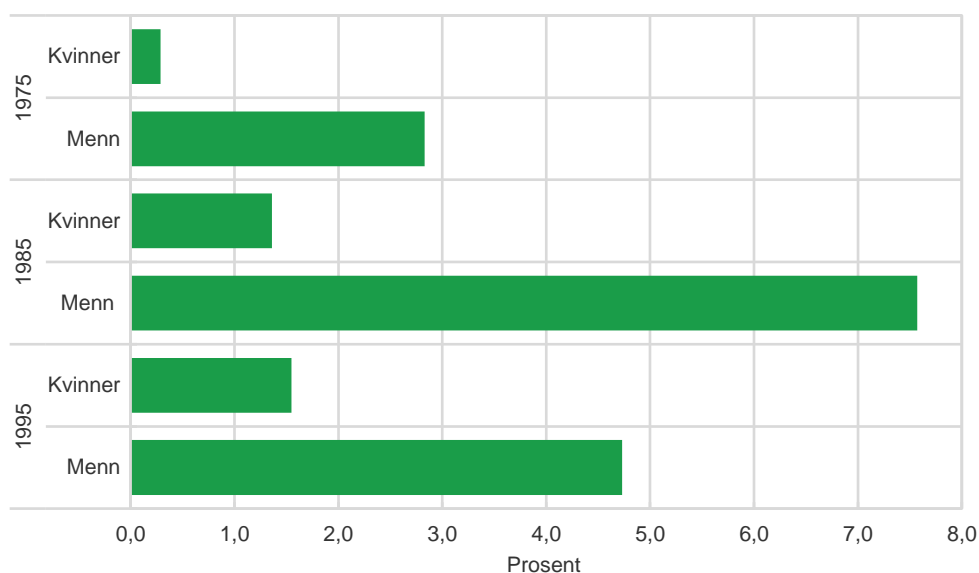
I kapittel 2.2 omtalte vi den historiske utviklingen av fagskolesektoren. Tidligere var fagskolene i stor grad dominert av tekniske fag og før Reform 94 var teknisk fagskole en del av videregående opplæring (NOU 2014:4). Det er derfor ikke mulig å selektere ut fagskoleutdanninger før skoleåret 1999/2000, noe som kan forklare hvorfor andelen som tar fagskoleutdanning er lavest i 1975-kullet. Dette skaper også begrensninger når det gjelder sammenligning mellom årskullene. I tillegg spiller aldersdimensjonen en rolle. 1995-kullet var kun 23 år i 2018, og som vi skal se i kapittel 6.3 er det en betydelig andel som begynner på fagskoleutdanning fra og med fylte 24 år.

6.1. Lang fagskoleutdanning

Det er flere som begynner på lang fagskoleutdanning enn kort. Dette gjelder for alle tre årskullene som vi følger. 5 prosent av de som er født i 1985-kullet har begynt på lang fagskoleutdanning. Til sammenligning, begynte 2 prosent av de som tilhører 1975-kullet og 3 prosent av de som tilhører 1995-kullet på lang fagskoleutdanning.

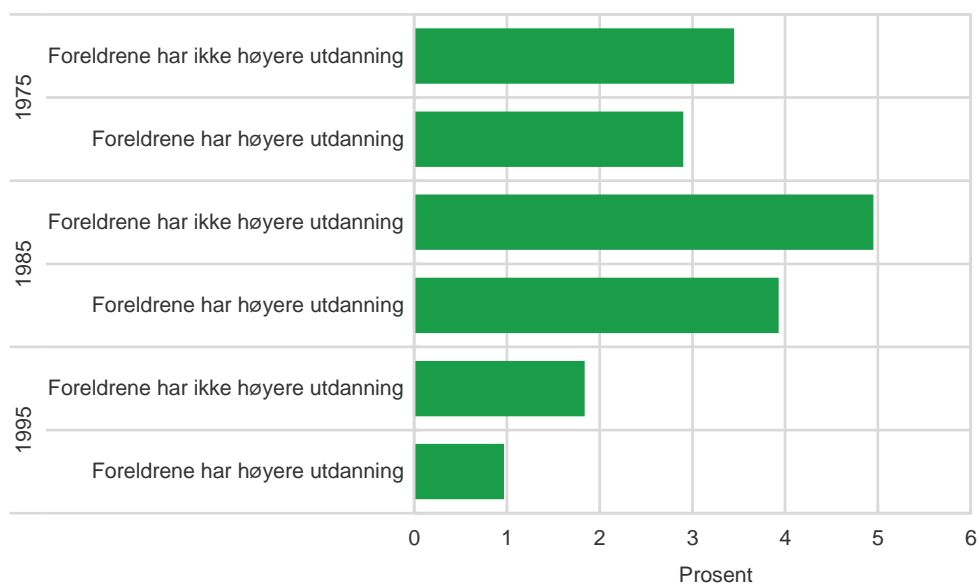
Figur 6.1 viser andelen som har påbegynt lang fagskoleutdanning i de tre årskullene, fordelt etter kjønn. I alle tre årskullene ser vi at det er en høyere andel menn som begynner på lang fagskoleutdanning enn kvinner. Størst forskjell er det i 1985-kullet. Her er det 8 prosent av menn som begynner på lang fagskoleutdanning sammenlignet med kun 1 prosent kvinner.

Figur 6.1 Andel som har påbegynt lang fagskoleutdanning, etter kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi ser også at lang fagskoleutdanning har blitt mer populært blant kvinnene. Mens nesten ingen kvinner i 1975-kullet begynte på lang fagskoleutdanning er det 2 prosent av kvinnene i 1995-kullet som begynte på denne utdanningen. En forklaring kan være at fagskolen har utviklet seg til å bestå av flere utdanningsretninger.

Figur 6.2 Andel som har påbegynt lang fagskoleutdanning, etter sosial bakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

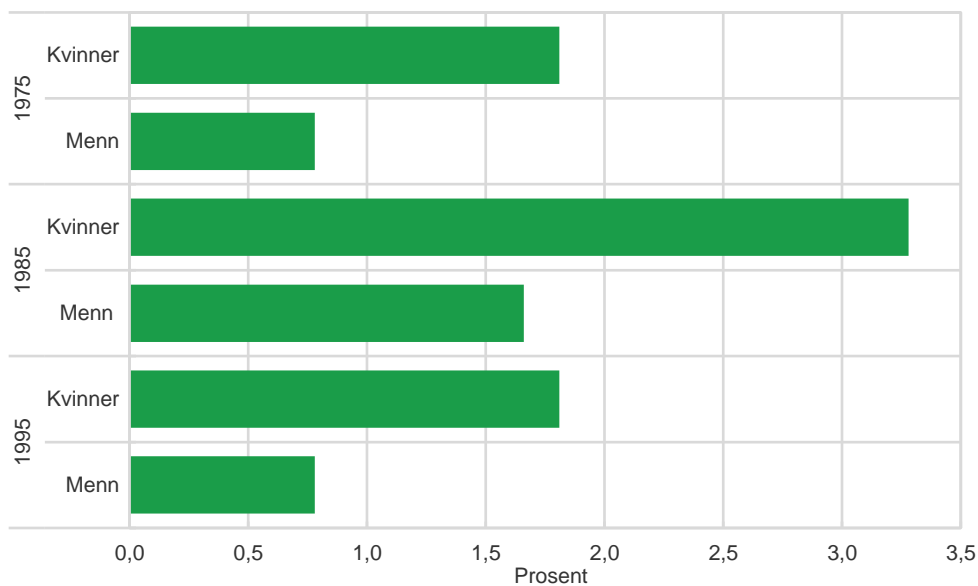
Figur 6.2 viser andelen som har begynt på lang fagskoleutdanning fordelt etter sosial bakgrunn. En høyere andel av de som har foreldre uten høyere utdanning begynner på lang fagskoleutdanning. Dette gjelder for alle tre årskullene. I 1975-kullet var det 2 prosent av studentene som har foreldre uten høyere utdanning som begynte på lang fagskoleutdanning. Tilsvarende andel for studenter som har foreldre med høyere utdanning var 1 prosent. I 1985-kullet begynte 5 prosent av studentene som har foreldre uten høyere utdanning på lang fagskoleutdanning, sammenlignet med 4 prosent av studentene som har foreldre med høyere utdanning. I 1995-kullet var det 0,6 prosentpoeng flere studenter som har foreldre uten høyere utdanning som begynte på lang fagskoleutdanning.

6.2. Kort fagskoleutdanning

Andelen personer som begynte på kort fagskoleutdanning var om lag 1 prosent i årskullene 1975 og 1995. I 1985-kullet begynte derimot 2,4 prosent på en kort fagskoleutdanning. I motsetning til på lang fagskoleutdanning, som flere menn enn kvinner begynte på, er det større andel kvinner enn menn som begynner på en kort fagskoleutdanning. Årsaken til dette kan henge sammen med fagfelt. Helse-, sosial- og idrettsfag er det mest populære fagfeltet blant kvinner, og innenfor dette fagfeltet tar nesten alle elevene kort fagskoleutdanning. Det mest populære fagfeltet blant menn er naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, som 91 prosent av studentene tar lang fagskoleutdanning i (Statistisk sentralbyrå, 2017).

I 1975-kullet var det 1,8 prosent kvinner som begynte på en kort fagskoleutdanning sammenlignet med 0,8 prosent av mennene. Andelen og kjønnsforskjellen var omtrent like store i 1995-kullet.

Figur 6.3 Andel som har påbegynt kort fagskoleutdanning, etter kjønn

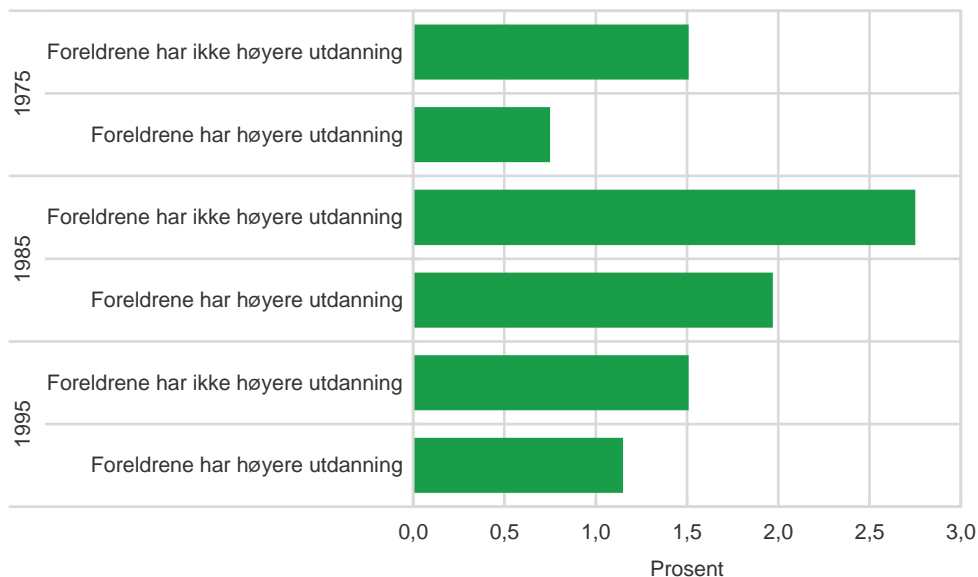

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.3 viser at 1985-kullet skiller seg ut. I dette kullet valgte 3,3 prosent av kvinnene å begynne på en kort fagskoleutdanning, mens tilsvarende andel for menn var 1,7.

I Figur 6.4 ser vi andelen som har påbegynt kort fagskoleutdanning etter sosial bakgrunn. I alle tre årskullene ser vi at det er en større andel studenter som har foreldre uten høyere utdanning som begynner på kort fagskoleutdanning. Samme tendens så vi også når det gjaldt lang fagskoleutdanning.

Figur 6.4 Andel som har påbegynt kort fagskoleutdanning, etter sosial bakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi ser samtidig at forskjellene har blitt noe mindre. I 1975- og 1985- kullet var det om lag 1 prosentpoeng flere studenter med foreldre uten høyere utdanning som begynte på kort fagskoleutdanning. I 1995-kullet var tilsvarende forskjell 0,3 prosentpoeng.

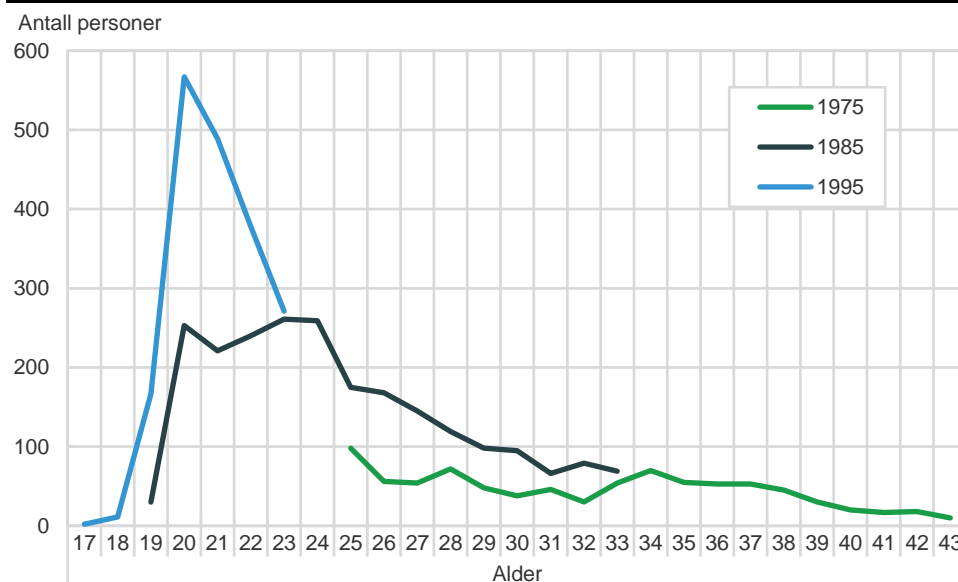
6.3. Alder ved påbegynt fagskoleutdanning

I dette delkapittelet skal vi se på ved hvilken alder elevene begynte på fagskoleutdanning i de tre årskullene som vi følger. Også her vil vi skille mellom lang og kort fagskoleutdanning.

Figur 6.5 viser alder ved påbegynt lang fagskoleutdanning for de tre årskullene som vi følger. Tilgjengelige data og strukturelle endringer i fagskolesektoren gjør at vi for 1975-kullet kun ser på personer som begynte på lang fagskoleutdanning f.o.m. skoleåret 2000, altså f.o.m. året de fylte 25 år. Figur 6.5 viser at flest studenter i dette årskullet begynte på lang fagskoleutdanning det året de fylte 25 år. Det var imidlertid også mange i 1975-kullet som startet fagskoleutdanningen sin i 30-årene.

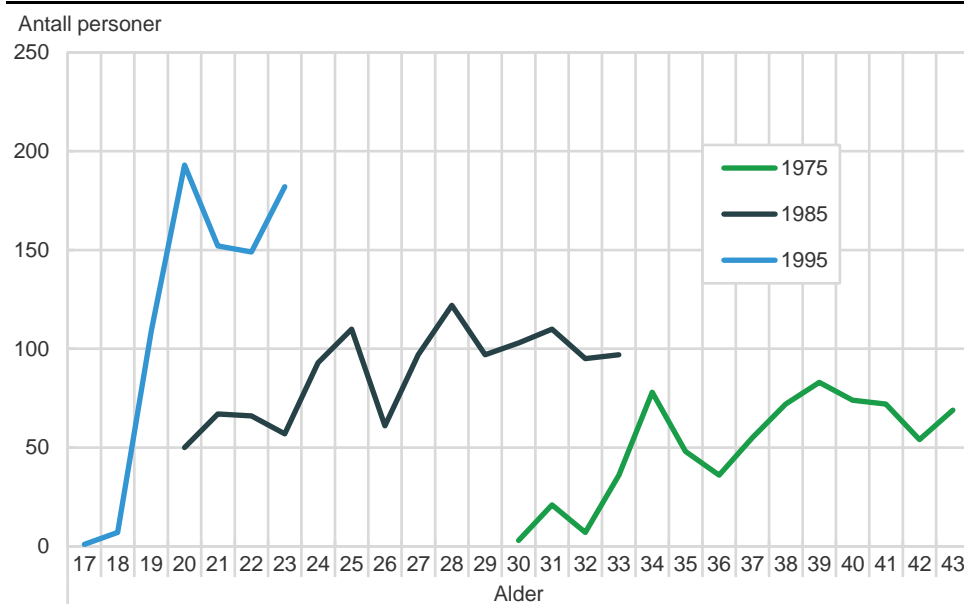
Vi ser at de første i 1985-kullet begynte på lang fagskoleutdanning det året de fylte 19 år. Figur 6.5 viser imidlertid at flest studenter i 1985-kullet begynte på en lang fagskoleutdanning når de var tidlig i 20-årene. Etter at årskullet fylte 24 år er det en synkende andel som begynner på lang fagskoleutdanning hvert år. Sammenlignet med 1975-kullet, ser vi likevel at det er flere i 1985-kullet som begynner på lang fagskoleutdanning når de er i slutten av 20-årene og begynnelsen av 30-årene.

Figur 6.5 Alder ved påbegynt lang fagskoleutdanning

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I 1995-kullet ser vi at flest studenter begynte på lang fagskoleutdanning det året de fylte 20 år. Omtrent 30 prosent av alle i dette årskullet som begynte på lang fagskoleutdanning begynte det året de fylte 20 år. Etter dette, er det en synkende andel som begynte hvert år. Vi ser samtidig at det er betydelig flere som begynte når de var 19 og 20 år i 1995-kullet enn i 1985-kullet.

Figur 6.6 Alder ved påbegynt kort fagskoleutdanning

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.6 viser alder ved påbegynt kort fagskoleutdanning for de tre årskullene vi følger. Som tidligere nevnt var det ikke mulig å ta korte fagskoleutdanning før skoleåret 2004/2005. Da åpnet fagskoleloven opp for at korte yrkesrettede utdanningen som ikke har vært vurdert etter noen av utdanningslovene, kunne bli godkjent etter fagskoleloven (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2005). Vi ser derfor at de første som begynte på kort fagskoleutdanning i 1975-kullet var 30 år, men at ganske mange også begynte på en kort fagskoleutdanning i slutten av 30-årene.

Mange i 1985-kullet begynte på en kort fagskoleutdanning i slutten av 20-årene. Vi ser også at det var flere som begynte på en kort fagskoleutdanning når de var i begynnelsen av 30-årene i 1985-kullet sammenlignet med 1975-kullet. Forklaringen til dette kan være at kort fagskole var et relativt nytt tilbud når 1975-kullet var i begynnelsen av 30-årene.

I 1995-kullet begynte flest på kort fagskoleutdanning det året de fylte 20 år. Sammenlignet med 1985-kullet var det betydelig flere i 1995-kullet som begynte på kort fagskoleutdanning i begynnelsen av 20-årene.

7. Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning

Dette kapitlet omtaler overgangen fra videregående opplæring til høyere utdanning. Det finnes flere veier inn i høyere utdanning. Opptakskravet for høyere utdanning i Norge er vitnemål fra videregående skole som gir studiekompetanse.

I tillegg til generell studiekompetanse finnes det imidlertid alternative måter å få opptak til høyere utdanning på i dagens system. De som fullfører og består et yrkesfaglig utdanningsprogram kan oppnå studiekompetanse gjennom påbygging – et ettårig program med de seks fellesfagene norsk, engelsk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og historie. I tillegg er det mulig å få opptak uten studiekompetanse gjennom på måter:

- 1) Realkompetanse: Opptak basert på en vurdering av formell, ikke-formell og uformell kompetanse for søkere som er 25 år eller eldre. Realkompetanse vurderes av institusjonen.
- 2) Y-veien: For noen kurs er yrkesfaglig kompetanse tilstrekkelig.

Opptak til høyere utdanning på andre grunnlag enn generell studiekompetanse innebærer ofte at personer har et opphold mellom fullført videregående opplæring og førstegangsregistrering i høyere utdanning. Vårt datagrunnlag gjør det mulig å se om en person har vært registrert i høyere utdanning i perioden frem til 1.10.2018. Når vi ser på status i 2018, innebærer dette at personer født i 1975 er 43 år, mens tilsvarende alder for personer født i 1995 er kun 23 år. I Norge er hver fjerde student 30 år eller eldre (Keute, 2018). Spesielt blant personer i 30-årene er det flere som tar såkalt formell videreutdanning⁶ (Keute & Drahus, 2017), og som tar studier etter å ha vært i arbeidslivet i flere år.

For å kunne sikre sammenlignbarhet mellom de tre årskullene, vil vi i dette kapitlet fokusere på personer som oppnår studiekompetanse i ung alder og som begynner i høyere utdanning kort tid etter å ha fullført videregående opplæring med studiekompetanse.

Vi fokuserer derfor på personer som har oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år og som har vært registrert i høyere utdanning for første gang innen fylte 24 år. I delkapittel 7.4 ser vi imidlertid også på deltakelse i høyere utdanning blant personer som ikke har oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år for å synliggjøre deltakelse i høyere utdanning blant denne gruppen.

7.1. 1995-kullet har størst andel som har vært registrert i høyere utdanning

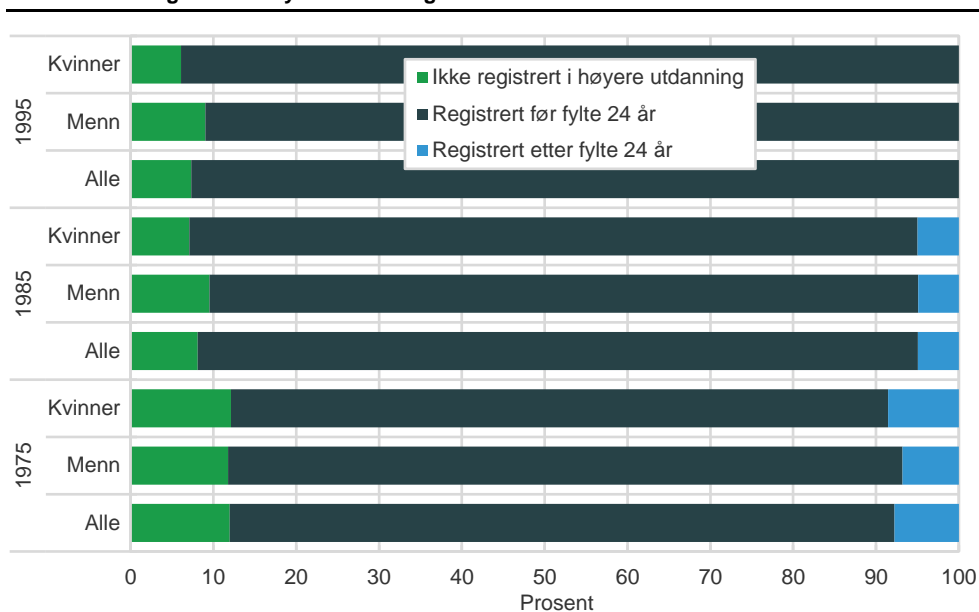
Figur 7.1 viser deltakelse i høyere utdanning blant personer som har fullført videregående opplæring med studiekompetanse før de fylte 22 år. Vi ser at andel personer som har vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år øker over tid. Mens 80 prosent av de som har fullført videregående opplæring med studiekompetanse i 1975-kullet har vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år, er tilsvarende andel hele 93 prosent blant personer født i 1995.

⁶ Formell videreutdanning defineres som formell utdanning tatt av følgende grupper:

- Personer i alderen 22–34 år som i løpet av det siste året har tatt formell utdanning, og som siden 19 års alder har hatt minimum 3 års sammenhengende opphold/pause i sitt studieløp.
- Personer i alderen 35–59 år som er i gang med formell utdanning.

I tillegg til at andelen som er registrert i høyere utdanning før fylte 24 år har økt, ser vi at andelen som ikke har vært registrert i høyere utdanning har gått ned over tid. I de tre kullene er det 7-12 prosent av alle som har oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år som ikke har vært registrert i høyere utdanning. Andelen er lavest i 1995-kullet. Vi har ikke mulighet til å følge sistnevnte kull lenger enn til og med året de fyller 23 år, og kan derfor ikke si noe om hvor stor andel som er registrert i høyere utdanning etter fylte 24 år. Resultatene for 1975- og 1985-kullene viser at noen personer har et lengre opphold etter fullført videregående opplæring og ikke er registrert i videregående opplæring før etter at de fylte 24 år. Gruppen utgjør imidlertid ikke en stor andel, men etter hvert som flere av personene født i 1995 vil ta høyere utdanning etter fylte 24 år, vil andelen som ikke har vært registrert i høyere utdanning minske og forsterke forskjellene mellom kullene ytterligere.

Figur 7.1 Andel personer med oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært registrert i høyere utdanning

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Når det gjelder kjønnsforskjeller i andelen personer med studiekompetanse oppnådd før fylte 22 år og som har tatt høyere utdanning, er resultatene ikke tydelige. Blant personer født i 1975 er det kun små forskjeller i andelen som har vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år når vi sammenligner kvinner og menn. I de andre kullene ser vi større forskjeller i favør kvinner. Også i 1985-kullet er det kun små forskjeller. Når det gjelder registrering i høyere utdanning etter fylte 24 år, ser vi at andelen er noe større blant kvinner født i 1975 enn blant menn i samme kull, med henholdsvis 94 og 91 prosent

Bortsett fra 1975-kullet, hvor vi ikke finner forskjeller i andelen som aldri har vært registrert i høyere utdanning blant menn og kvinner, finner vi at andelen kvinner med studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært i høyere utdanning, er noe større blant kvinner enn blant menn. Som vi så i kapittel 4, er det større andel kvinner som velger studieforbereende utdanningsprogrammer i videregående opplæring. Kombinert med at kvinner fullfører videregående opplæring i større grad, og har lavere andel som ikke har vært registrert i høyere utdanning, har dette ført til at andelen kvinner i høyere utdanning har stadig økt, og i 2018 var rundt 60 prosent av alle studentene kvinner (Statistisk sentralbyrå, 2019c).

Når vi ser nærmere på forskjeller etter sosial bakgrunn, som vist i tabell 7.1, ser vi at andelen med studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år er betydelig større blant personer hvis foreldre har høyere utdanning, og dette gjelder alle årskullene. I alle kullene har mer enn 90 prosent i denne gruppen vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år, mens tilsvarende

andel blant dem hvis foreldre ikke har høyere utdanning ligger mellom 72 og 89 prosent i alle kullene. Forskjellene ser ut til å ha gått ned over tid, og er minst i 1995-kullet, hvor forskjellen utgjør 5 prosentpoeng. Ikke bare i Norge, men også i flere andre land i Europa, har flertallet av studentene foreldre som selv har høyere utdanning (Hauschildt, Vögtle og Gwosc, 2018), og flere studier har omtalt den sosiale reproduksjonen i utdanningssystemet (Ekren, 2014). Tabell 7.1 viser at personer hvis foreldre ikke har høyere utdanning har større andel som har vært registrert etter fylte 24 år, men denne gruppen har også større andel som aldri har vært registrert i høyere utdanning. I alle årskullene har mer enn 10 prosent av de med lav sosial bakgrunn ikke vært registrert i høyere utdanning, sammenlignet med kun 5 prosent blant de med høy sosial bakgrunn. Mønstrene er stabile, men resultatene tyder på at forskjellene har blitt noe mindre over tid, da andelen med lav sosial bakgrunn som ikke har vært i høyere utdanning har gått ned fra 17 prosent i 1975-kullet til 11 prosent i 1995-kullet

Tabell 7.1 Andel personer med oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært registrert i høyere utdanning, etter sosial bakgrunn

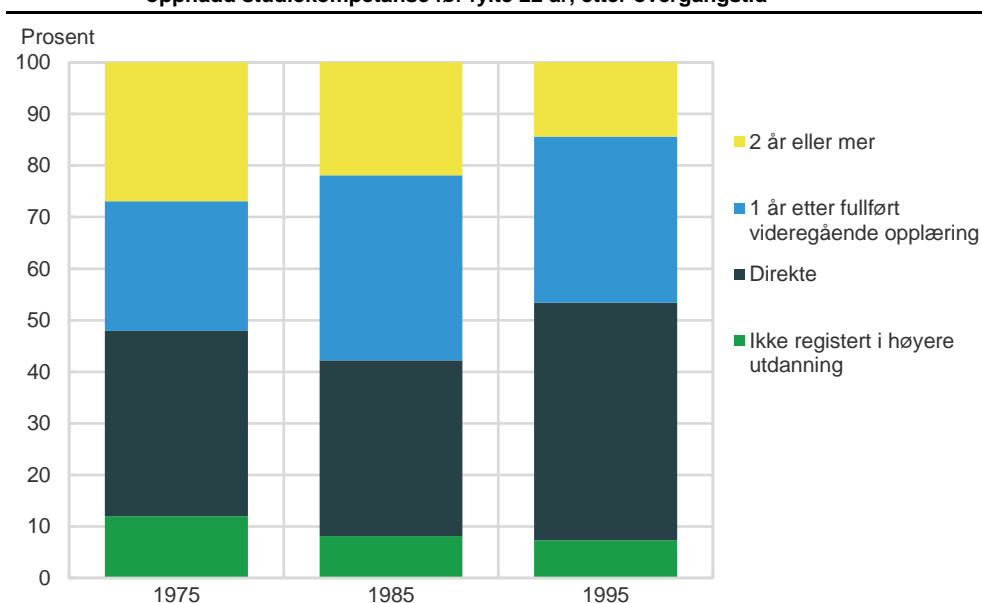
		Ikke registrert i høyere utdanning	Registrert før fylte 24 år	Registrert etter fylte 24 år
1975	Foreldrene har høyere utdanning	5,4	89,8	4,7
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	17,0	72,9	10,1
1985	Foreldrene har høyere utdanning	4,2	91,8	4,0
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	12,9	81,1	6,0
1995	Foreldrene har høyere utdanning	5,1	94,9	.
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	10,6	89,4	.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. 1995-kullet har størst andel med direkte overgang

I dette delkapitlet ser vi nærmere på hvor lang tid som går mellom fullføring av videregående opplæring og førstegangsregistrering i høyere utdanning. Vi ser på personer som har vært registrert i høyere utdanning innen fylte 24 år, og forutsetter at de har fullført videregående opplæring med studiekompetanse før de fyller 22 år.

Figur 7.2 Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år, etter overgangstid

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Som omtalt tidligere i kapitlet, har 7-12 prosent av de som har oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 ikke vært registrert i høyere utdanning. Ser vi på hvor lang tid det går mellom fullføring av videregående opplæring og førstegangsregistrering i høyere utdanning, er det tydelige forskjeller mellom de tre kullene.

1995-kullet er kullet som har størst andel som begynner i høyere utdanning samme år som de fullførte videregående opplæring, med over 45 prosent. Blant personer født i 1985 er denne andelen lavest, med kun 34 prosent. I sistnevnte kull har en omtrent like stor andel vært registrert i høyere utdanning for første gang mellom ett og to år etter å ha fullført videregående opplæring.

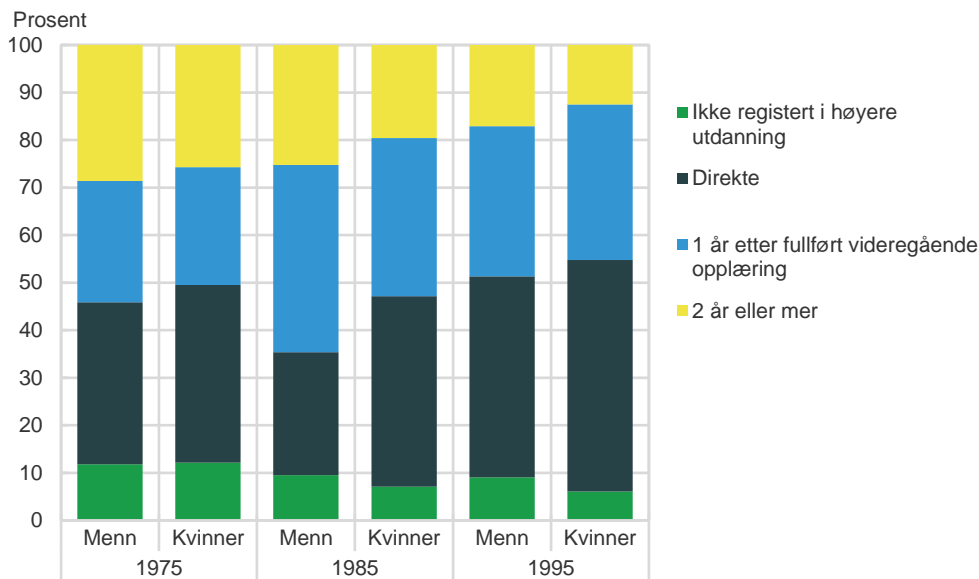
I Norge og andre nordiske land er det svært vanlig å ha et opphold mellom videregående opplæring og høyere utdanning (Keute, 2018). Mange studenter bruker oppholdet til å få arbeidserfaring og jobber regelmessig, mens andre har et opphold på grunn av militærtjeneste, folkehøgskole, reisevirksomhet og annet. Figur 7.2 viser at det å ha et opphold før en begynner i høyere utdanning har vært vanlig i alle årskullene. 1975-kullet har en stor andel med direkte overgang, med rundt 36 prosent. Andelen som har et opphold på ett år er lavere i dette kullet enn i de andre med 25 prosent. 1975-kullet skiller seg imidlertid ut ved å ha den største andelen som begynner etter et opphold på 2 år eller mer med rundt 27 prosent. Tilsvarende andel er lavest i 1995-kullet med 14 prosent, og gjenspeiler at personer født i 1995 har raskest overgang til høyere utdanning av de tre kullene.

7.3. Kvinner har større andel som har direkte overgang

Det er også kjønnsforskjeller i overgangen mellom videregående opplæring og høyere utdanning når vi ser på personer som har oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år og som har vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år. Blant kvinnene er andelen med direkte overgang større enn blant menn i alle kullene. I 1995-kullet er det hele 49 prosent av kvinnene som har en direkte overgang til høyere utdanning, sammenlignet med 42 prosent av mennene. Dette stemmer overens med funnene til Salvanes, Grøgaard, Aamodt, Lødding og Hovdhaugen (2015) som finner at jenter født på begynnelsen av 1990-tallet har en større andel som har direkte overgang til høyere utdanning, og at det er en større andel blant guttene som begynner i høyere utdanning to år eller mer etter avsluttet videregående utdanning.

Som figur 7.3 viser, er forskjellene imidlertid enda større i 1985-kullet. Her er det 40 prosent av kvinnene som har en direkte overgang, en forskjell på 14 prosentpoeng sammenlignet med mennene i samme årskull. Andelen som begynner i høyere utdanning 2 år eller mer etter oppnådd studiekompetanse, er større blant menn enn blant kvinner i alle kullene, og bekrefter at kvinner har en raskere overgang til høyere utdanning. At kvinner har raskere overgang, kan henge sammen med at flere menn avtjener militærtjeneste før de begynner i høyere utdanning. At militærtjeneste ikke lenger er obligatorisk, kan forklare den store økningen i andel menn med direkte overgang når vi sammenligner 1985- og 1995-kullet.

Figur 7.3 Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år, etter overgangstid og kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ser vi på foreldrenes utdanningsnivå, ser vi tydelige forskjeller i overgangen fra videregående til høyere utdanning i 1975-kullet. Mens 44 prosent av dem som har foreldre med høyere utdanning begynner direkte i høyere utdanning, er tilsvarende andel 30 prosent blant personer hvis foreldre ikke har høyere utdanning. Samtidig er andelen som har en overgang på over to år er betydelig større i sistnevnte gruppe. I de andre årskullene er forskjellene mindre markerte, og overgangen mellom videregående og høyere utdanning ser ut til å henge sammen med foreldrenes utdanningsnivå i mindre grad enn for 1975-kullet.

Tabell 7.2 Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 21 år, etter overgangstid og sosial bakgrunn

		Ikke registrert i høyere utdanning	1 år etter fullført videregående opplæring		2 år eller mer
			Direkte	e opplæring	
1975	Foreldrene har høyere utdanning	5,4	44,0	28,3	22,3
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	17,0	29,8	22,7	30,5
1985	Foreldrene har høyere utdanning	4,2	34,0	40,2	21,7
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	12,9	34,3	30,7	22,2
1995	Foreldrene har høyere utdanning	5,1	45,0	35,0	14,9
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	10,6	47,5	28,2	13,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Personer med yrkeskompetanse er i større grad registrert i høyere utdanning etter fylte 24 år

Hittil i kapitlet har vi fokusert på personer som har oppnådd studiekompetanse før de fylte 22 år og som har vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år. I kapittel 5 har vi sett at noen elever gjennomfører videregående opplæring etter at de har fylt 24 år, og som nevnt innledningsvis i kapittel 7, er det alternative måter å få opptak til høyere utdanning på. Dette delkapitlet ser nærmere på alle som noensinne har vært registret i høyere utdanning og analyserer forskjeller etter sluttkompetanse fra videregående opplæring. Vi ser på den første oppnådde sluttkompetansen i videregående opplæring. Dersom en person har oppnådd yrkeskompetanse som første kompetanse og deretter har oppnådd studiekompetanse gjennom påbygg, vil yrkeskompetanse regnes som første oppnådde kompetanse.⁷

⁷ Datagrunnlaget gjør det mulig å se hvilken sluttkompetanse videregående opplæring ble fullført med fra og med 2000. Før Reform 94 var det mulig å oppnå studiekompetanse gjennom fullføring av et

Som tabell 7.3 viser, er det ikke uvanlig at personer med yrkeskompetanse har vært registrert i høyere utdanning. Andelen er dog betydelig lavere enn blant personer som har oppnådd studiekompetanse. I 1975-kullet har nesten 1 av 4 av de med yrkeskompetanse vært registrert i høyere utdanning før fylte 24 år.

Tabell 7.3 Andel personer med oppnådd som har vært registrert i høyere utdanning, etter sluttkompetanse fra videregående opplæring

		Ikke registrert i høyere utdanning	Registrert før fylte 24 år	Registrert etter fylte 24 år
1975	Studiekompetanse	13,3	76,5	10,2
	Yrkeskompetanse	61,3	23,8	15,0
	Ingen kompetanse	77,2	10,8	12,0
1985	Studiekompetanse	8,7	84,6	6,7
	Yrkeskompetanse	77,9	9,8	12,4
	Ingen kompetanse	84,1	6,6	9,3
1995	Studiekompetanse	8,0	92,0	
	Yrkeskompetanse	84,4	15,6	
	Ingen kompetanse	88,1	11,9	

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

allmennfaglig løp, men de som gikk handels- og kontorlag kunne ta et videregående kurs II og oppnå studiekompetanse (se NOU 1994).

8. Studievalg og gjennomføring i høyere utdanning

I kapittel 7 har vi analysert overgangen fra videregående opplæring til høyere utdanning og sett nærmere på alder ved påbegynt utdanning på universiteter og høyskoler. Også dette kapitlet har fokus på høyere utdanning og omtaler studievalg og gjennomføring av studier på universitets- og høyskolenivå. Ikke bare i videregående opplæring har det vært reformer som må tas i betraktning når vi analyserer forskjeller mellom de tre årskullene. I studieåret 2003/2004 ble Kvalitetsreformen i høyere utdanning implementert. Alle personer født i 1985 har begynt å studere i høyere utdanning etter denne reformen. Reformen innebar blant annet tettere oppfølging av studenter og innføring av studiepoeng, som erstattet tidligere benyttede vektall. Det ble også innført en ny gradsstruktur, da bachelor- og mastergrad ble innført. Disse erstattet henholdsvis cand.mag-graden og hovedfag. Reformen endret også varigheten på gradene på lavere nivå. Mens cand.mag-graden hadde en normert varighet på 4 år, er normert varighet for en bachelorgrad kun tre år. Se også kapittel 2 for nærmere omtale av Kvalitetsreformen i høyere utdanning.

For å forenkle sammenligningen av gjennomføringen før og etter kvalitetsreformen i høyere utdanning, og for å ta hensyn til at ulike studieprogrammer har ulik varighet, ser vi i dette kapitlet på høyeste oppnådde grad 8 år etter at en person for første gang har vært registrert i høyere utdanning. Vi skiller derfor i dette kapitlet mellom følgende utfall:

- Fullført lavere grad 2-4 år (cand.mag, høyskolekandidat, bachelor og tilsvarende)
- Fullført høyere grad mer enn 4 år (hovedfag, master og tilsvarende, doktorgrad)
- Ingen fullført grad (inkludert enkeltemner og årsstudier, da dette ikke anses som en hel grad)

I kapittel 7 så vi på om en person noensinne har vært registrert i høyere utdanning i perioden frem til 1.10.2018. Ettersom vi ser på den høyeste oppnådde graden 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, avgrenses kapitlet til å kun se på personer som har begynt i høyere utdanning for første gang til og med 2010 for å sikre sammenlignbarhet på tvers av kullene. Dette innebærer at personer født i 1995 ikke er inkludert i dette kapitlet.

8.1. Andelen som fullfører en høyere grad øker

Figur 8.1 viser andelen som har fullført ulike grader 8 år etter å ha vært registrert i høyere utdanning for første gang. Som vi ser er det mange som har fullført en lavere grad 8 år etter at de begynte. Både i 1975- og i 1985-kullet er det altså størst andel som har fullført en lavere grad 8 år etter førstegangsregistreringen i høyere utdanning. Andelen som har fullført en utdanning med lavere grad er henholdsvis 47 prosent i 1975-kullet og 46 prosent i 1985-kullet.

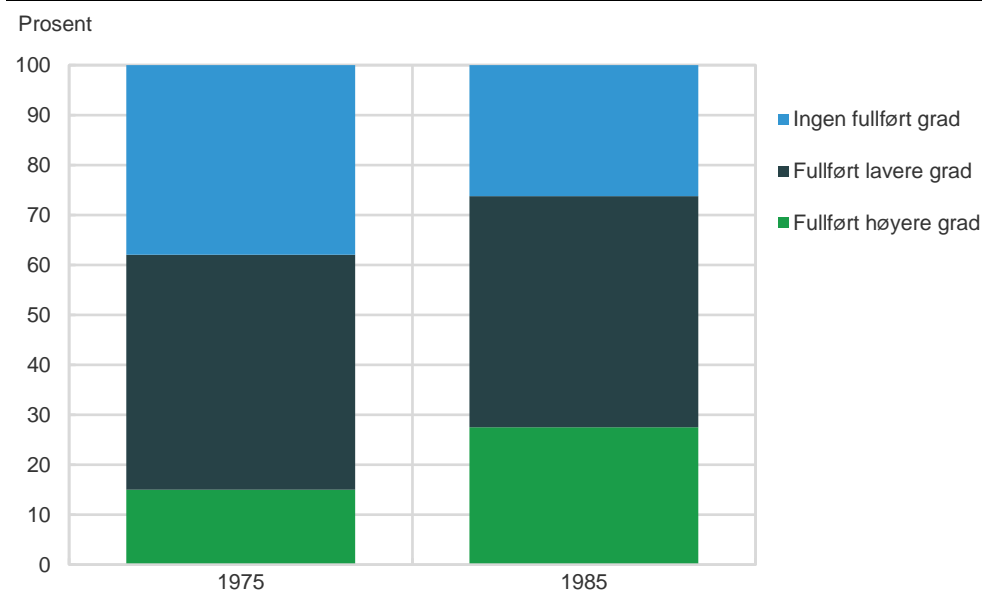
Selv om andelen som har fullført en lavere grad i løpet av 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning er omtrent lik, ser vi at de to kullene skiller seg fra hverandre når vi ser nærmere på andelen som har gjennomført en høyere grad og andelen som ikke har gjennomført en grad. I 1985-kullet har 27 prosent fullført en høyere grad – mens tilsvarende andel blant personer født i 1975 er kun 15 prosent – en forskjell på 12 prosentpoeng. 1975-kullet har til gjengjeld en større andel som ikke har fullført en grad. Nesten 4 av 10 i dette kullet har ikke fullført en grad i løpet av 8 år. I 1985-kullet er andelen kun 26 prosent.

Disse funnene er i tråd med statistikken over befolkningens høyeste utdanningsnivå, som viser at utdanningsnivået har økt over tid (Statistisk sentralbyrå, 2019a). At utdanningsnivået øker, og at stadig flere fullfører en høyere grad, kan tyde på at

det stilles høyere krav til formell kompetanse i arbeidslivet. Samtidig må en ta hensyn til at reformer av utdanningssystemet kan ha påvirket gjennomføringen i høyere utdanning. Som omtalt innledningsvis, hadde cand.mag.-graden med fire år en lengre normert varighet en dagens bachelorgrader som har normert varighet på tre år. Etter å ha oppnådd en lavere grad, er det mange studenter som tar en pause før de begynner på en høyere grad (Hauschild et al., 2018). At lavere grader før Kvalitetsreformen hadde en lengre varighet, kan henge sammen med at færre fullførte en høyere grad blant personer født i 1975 enn blant de født i 1985. Det å oppnå et hovedfag tok dermed til sammen seks år, mens det tar kun fem år å oppnå en mastergrad. Dette innebærer at personer som tok en høyere grad før Kvalitetsreformen hadde kun to ekstra år på seg for å fullføre en høyere grad innen 8 år, mens for studenter som tar en mastergrad tilsvarer dette 3 år mer enn den normerte tiden for å ta både bachelor- og mastergrad.

I tillegg førte den nye gradsstrukturen til at det ble opprettet studieprogrammer med faste kombinasjoner av moduler, mens studentene før i større grad måtte velge fagkombinasjoner selv, men hvorvidt dette har påvirket gjennomføringen er uklart (Aamodt og Hovdhaugen, 2007). Kvalitetsreformen hadde også som intensjon å tilrettelegge for mer oppfølging av studentene. Som Aamodt og Hovdhaugen (2007) viser, er det forskjeller i studenters tidsbruk før og etter Kvalitetsreformen. Etter Kvalitetsreformen bruker studentene mer tid på egenstudier, men hvorvidt mulige endringer i undervisningspraksis og flere obligatoriske innleveringer har påvirket gjennomføringen, er utenfor rammene til rapporten å gå nærmere inn på.

Figur 8.1 Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

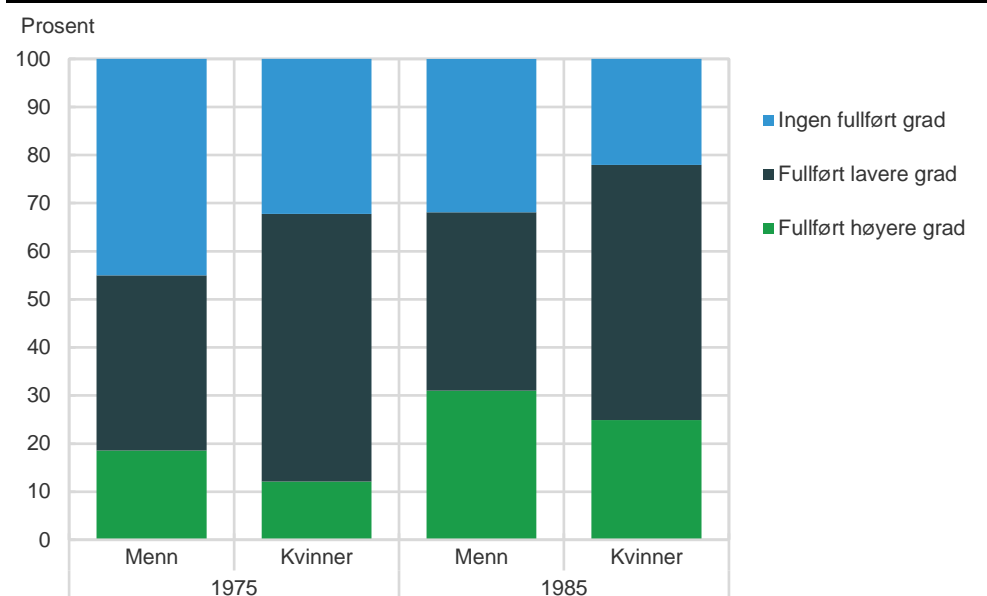
8.2. Kvinner fullfører i større grad – og menn har høyere utdanningsnivå

Figur 8.2 viser et tydelig mønster når det gjelder kjønnsforskjeller i høyeste oppnådde grad etter 8 år. Kvinner har lavere andel som ikke har fullført en grad etter 8 år enn menn, og dette gjelder begge årskullene. Sammenligner vi de ulike årskullene, ser vi imidlertid at gapet har minsket over tid. Mens andelen kvinner som ikke har fullført en grad innen 8 år er 32 prosent i 1975-kullet, er tilsvarende andel blant menn i samme kull 45 prosent. I 1985-kullet utgjør differansen kun 10 prosentpoeng. Utviklingen tyder på at kjønnsforskjeller i gjennomføringen etter 8 år har blitt mindre over tid (Nygård, 2019).

Som nevnt over, har andelen som har fullført en høyere grad etter 8 år økt fra 1975-kullet til 1985-kullet. Mens kvinner skiller seg ut ved at de fullfører i større grad, ser vi i figur 8.2 at mennene har en noe større andel som har fullført en høyere grad etter 8 år. Både i 1975-kullet og i 1985-kullet er forskjellen mellom menn og kvinner på rundt 6 prosentpoeng. I tråd med dette finner vi også at andelen med lavere fullført grad er langt større blant kvinner enn blant menn i alle kullene.

Statistikken over befolkningens utdanningsnivå som viser at det er større andel menn i hele befolkningen som har en lang universitets- og høgskoleutdanning som sitt høyeste fullførte utdanningsnivå (Statistisk sentralbyrå, 2019a). Kjønnsforskjellene har imidlertid blitt mindre over tid (Sundberg, 2019), og spesielt blant personer i 30-årene er det større andel kvinner med lang universitets- og høgskoleutdanning som høyeste fullførte utdanning (Statistisk sentralbyrå, 2019a). At det er en større andel menn som har høyere utdanningsnivå både i 1975- og i 1985-kullet kan henge sammen med forskjeller i hvilke studievalg som er populære blant kvinner og menn.

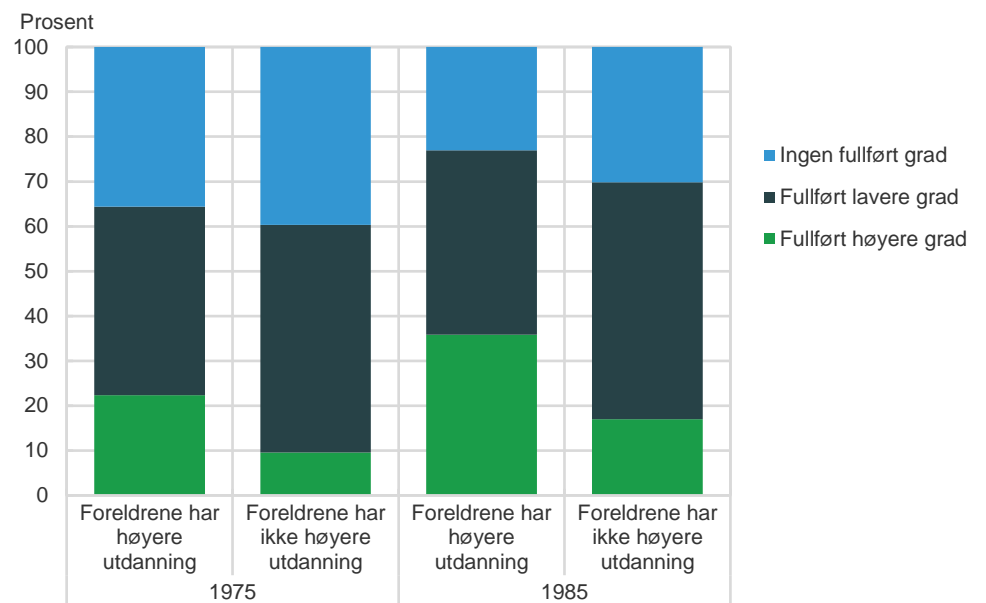
Figur 8.2 Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Personer som har foreldre med høyere utdanning gjennomfører i større grad en høyere grad på universitets- og høgskolenivå, som figur 8.3 viser. Blant personer født i 1975 har over 20 prosent av dem hvis foreldre har høyere utdanning fullført en høyere grad etter 8 år – sammenlignet med 10 prosent blant personer hvis foreldre ikke har høyere utdanning. I 1985-kullet er forskjellene enda større, og differansen utgjør nærmere 20 prosentpoeng i favør dem med foreldre med høyere utdanning. De hvis foreldre ikke har høyere utdanning, har imidlertid større andel som har fullført en lavere grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning – på rundt 50 prosent i begge kullene. De med lav sosial bakgrunn har også noe større andel som ikke har fullført en grad enn de med høy sosial bakgrunn.

Figur 8.3 Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter sosial bakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.3. De fleste fullfører innen lærerutdanning og pedagogikk eller helse- og sosialfag

Dette delkapitlet ser nærmere på valg av studieprogram i høyere utdanning. Ettersom mange studenter bytter fra ett studieprogram til et annet, omtaler rapporten kun fagfelt for den høyeste fullførte graden som ble fullført innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning blant personer født i 1975 og 1985.

Tabell 8.1 viser at det er noen fagfelt som er spesielt populære blant studenter. Lærerutdanning og pedagogikk, helse, sosial- og idrettsfag, så vel som økonomiske administrative fag peker seg ut som fagfelt med mange studenter. Helse, sosial- og idrettsfag er i begge årskullene fagfeltet som flest har fullført sin høyeste grad i. Både i 1975- og i 1985-kullet har hver fjerde sin utdanning innenfor dette fagfeltet.

Resultatene tyder imidlertid også på at det er forskjeller i studievalgene til personer født i 1975 og 1985. Blant personer født i 1975 fullførte rundt 20 prosent sin høyeste oppnådde grad i fagfeltet lærerutdanning og pedagogikk. Blant de født i 1985 har tilsvarende andel gått ned til 15 prosent. Tilsvarende ser vi at andelen som har tatt en utdanning innenfor samfunnsfag og juridiske fag har økt fra 7 til 13 prosent. At det er endringer i studievalgene kan henge sammen med utviklinger og etterspørsel av kompetanse på arbeidsmarkedet. Vi må imidlertid også ta hensyn til hvorvidt høyere utdanning tas i voksen alder. Som vi har sett i kapittel 7, er det større andel som har vært registrert i høyere utdanning etter fylte 24 år blant personer født i 1975. Datagrunnlaget gir oss mulighet til å følge personer født i 1975 til og med året de fyller 43 år, mens vi kan følge personer født i 1985 til og med året de fyller 33 år. At det er flere som har begynt i høyere utdanning i voksen alder i 1975-kullet enn i 1985-kullet, kan påvirke resultatene. Dette innebærer at det er større andel blant personer født i 1975 som tar såkalt formell videreutdanning.⁸ Omfanget av formell videreutdanning varierer mellom yrker og næringer (Keute og Drahus, 2017), som kan påvirke forskjellene mellom kullene.

Tabellen tyder også på at det er forskjeller i utdanningsvalget til kvinner og menn. Lærerutdanninger og pedagogikk samt helse-, sosial- og idrettsfag er mer vanlige blant kvinner, samtidig som menn dominerer i fagfeltene økonomiske og

⁸ Se kapittel 7 for definisjon av begrepet formell videreutdanning.

administrative fag og naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. Både i 1975- og i 1985-kullet har hver tredje mann tatt sin høyeste grad innenfor sistnevnte fagfelt.

Når vi ser på foreldres utdanningsnivå, ser vi at personer hvis foreldre ikke har høyere utdanning er overrepresentert i lærerutdanninger og pedagogikk, og helse- og sosialfag. Samtidig er det en større andel personer hvis foreldre har høyere utdanning som har fullført en grad innen fagfeltene humanistiske og estetiske fag og samfunnsfag og juridiske fag. Selv om forskjellene etter sosial bakgrunn blir noe mindre når vi sammenligner kullene, ser vi at mønsteret er det samme for begge årskullene.

Tabell 8.1 Fagfelt for høyeste fullførte grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn og foreldres utdanningsnivå

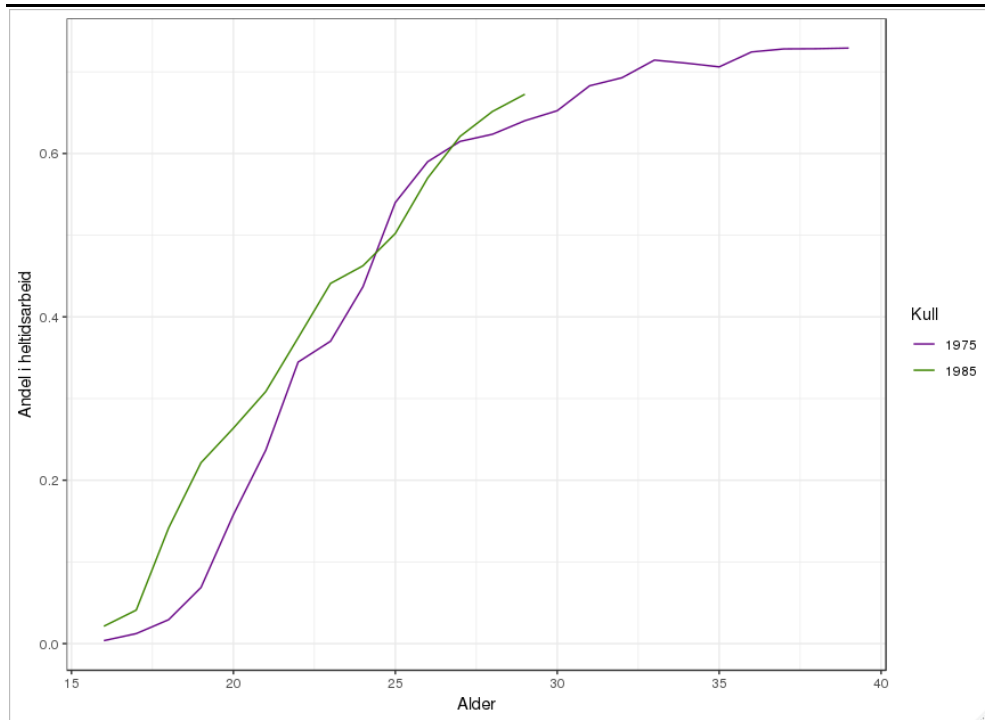
	Humanistiske og estetiske fag	Lærerutdanninger, pedagogikk	Samfunnsfag og juridiske fag	Økonomiske og administrative fag	Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	Helse, sosial- og idrettsfag	Annet fagfelt
1975							
Alle	9,1	20,4	7,3	16,2	17,1	24,7	5,2
Menn	8,9	10,2	8,2	21,4	32,4	10,6	8,4
Kvinner	9,3	27,0	6,7	12,9	7,0	33,9	3,2
Foreldrene har høyere utdanning	12,5	16,6	10,2	15,6	19,0	21,0	5,1
Foreldrene har ikke høyere utdanning	6,5	23,3	5,0	16,7	15,5	27,6	5,4
1985							
Alle	8,1	15,2	13,3	15,5	18,1	26,5	3,4
Menn	7,6	8,7	13,1	19,4	33,2	12,3	5,7
Kvinner	8,4	19,3	13,4	13,0	8,3	35,6	2,0
Foreldrene har høyere utdanning	9,4	12,6	16,2	15,1	21,0	22,6	3,2
Foreldrene har ikke høyere utdanning	6,4	18,7	9,2	16,0	14,1	31,9	3,6

9. Overgang til arbeidsmarkedet og inntektssituasjonen

I dette kapitlet skal vi se på overgangen til arbeidsmarkedet til personer i 1975- og 1985-kullet. Vi bruker sysselsetting fra 1985 til 2014 for å se på hvordan de tre årskullene tilpasser seg arbeidsmarkedet. Siden 1995-kullet kun var 19 år i 2014 har vi valgt å ekskludere de fra delkapitlet som omhandler overgang til arbeidsmarkedet. Endringer i økonomien og selve innrapporteringen gjør at sammenligninger av sysselsettingsnivået blir usikkert.

Figur 9.1 viser andelen som er i heltidsarbeid i de tre årskullene. Heltidsarbeid er her definert som avtalt arbeidstid på mer enn 30 timer i uken. Vi ser at andelen i heltidsarbeid var større blant de unge i 1985-kullet sammenlignet med 1975-kullet. Samtidig utjevnet forskjellene seg når årskullene blir eldre.

Figur 9.1 Andel personer i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985-, etter alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

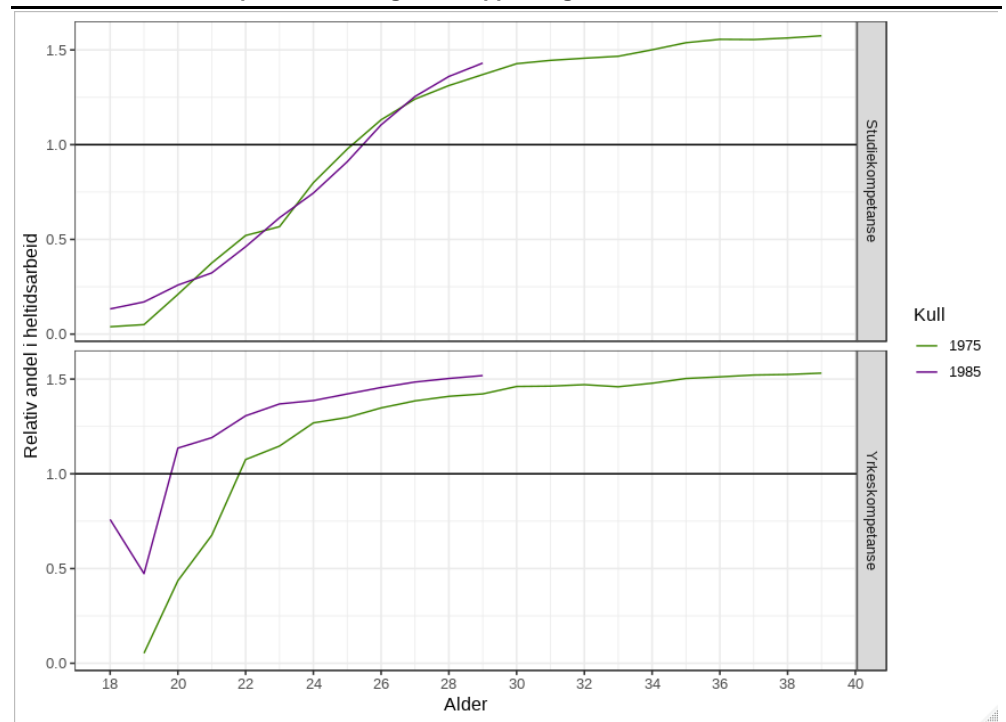
For å redusere noe av usikkerheten knyttet til sammenligning mellom årskullene, vil vi videre i kapitlet sammenligne sysselsettingsgraden for 1975- og 1985-kullet med den totale sysselsettingsgraden det samme året. Resultatet av dette blir en brøk som vil være 1 når sysselsettingsgraden i gruppen vi ser på er lik sysselsettingsgraden totalt⁹.

Valg av utdanningsprogram i videregående opplæring vil påvirke når en person forventes å få sin første heltidsjobb. Figur 9.2 viser nettopp dette. Personer som fullførte et yrkesfaglig utdanningsprogram ble heltidssysselsatte mange år før dem som fullførte et studieforberedende utdanningsprogram. Dette kan forklares med at de som fullfører et yrkesfaglig utdanningsprogram kan ta fag-/ eller svennebrev, som gir kompetanse til å gå ut i yrkeslivet. Studieforberedende retninger gir grunn-

⁹ Et eksempel vi være hvis vi ser på sysselsettingsgraden for 20-åringer i 1985-kullet som har oppnådd yrkeskompetanse. 1985-kullet fyllte 20 i 2005, og nevneren vil være sysselsettingsgraden i 2005 – som vi kan tenke oss er 0.6, eller 60%. Telleren vil være sysselsettingsgraden for 20-åringer som har yrkeskompetanse, vi kan tenke oss at denne er 0.55 eller 55%. Brøken vil i dette eksempelet være $0.54/0.6 = 0.9$ eller 90 % og fortelle oss 20-åringer med yrkeskompetanse er mindre sysselsatt enn befolkningen samlet.

lag til å studere på universitet og høyskole og vi så i kapittel 7.5 at ni av ti personer med studiekompetanse tar høyere utdanning.

Figur 9.2 Relativ andel i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985-kullet, etter sluttkompetanse videregående opplæring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 9.2 viser også interessante forskjeller mellom 1975- og 1985-kullet. De som fullførte et yrkesfaglig utdanningsprogram i 1985-kullet kom tidligere inn i arbeidslivet enn 1975-kullet, og har høyere sysselsetningsandel.

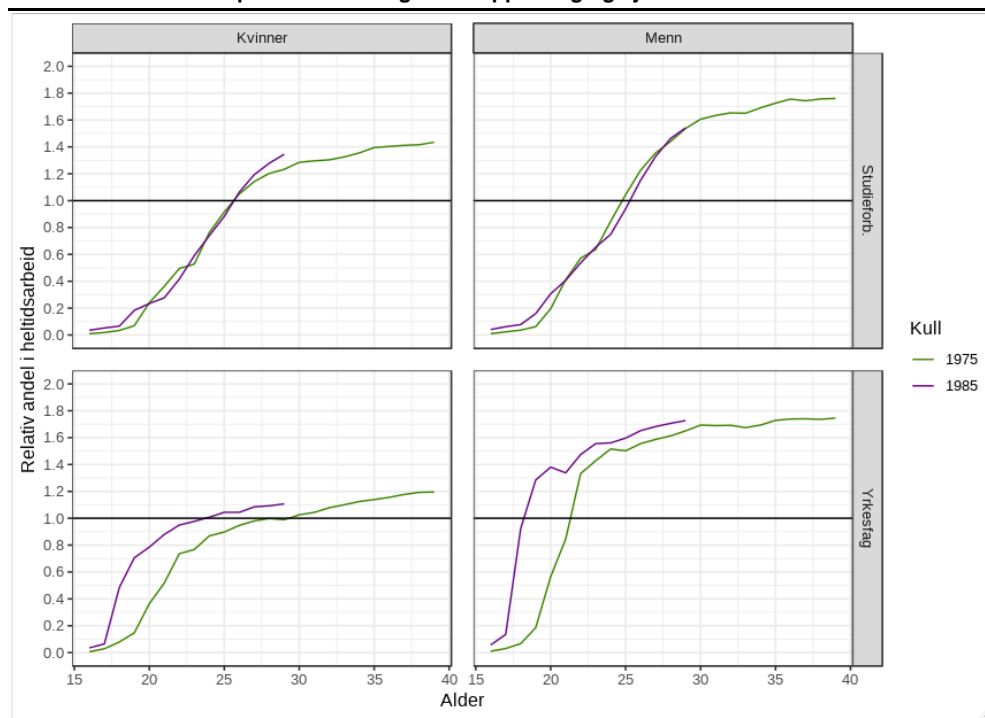
Når det gjelder de som har fullført et studieforbereende utdanningsprogram, ser vi at det i 1985-kullet var mer vanlig å være sysselsatt i 18-19 års alderen, altså rett etter at videregående opplæring normalt fullføres. Det er derimot ingen tegn til at dette forsinket studieprogresjonen, sysselsetningsgraden for de to årskullene var så godt som identisk etter fylte 20 år.

9.1. Høyere andel menn enn kvinner har fulltidsjobb

I begge årskullene ser vi at det er en høyere andel menn enn kvinner som har fulltidsjobb. Kjønnsforskjellene er størst blant de som fullførte et yrkesfaglig utdanningsprogram og blant de som ikke har fullført videregående, og minst blant de som fullførte et studieforbereende utdanningsprogram.

Figur 9.3 viser relativ andel i heltidsarbeid i 1975 og 1985-kullet etter kjønn og utdanningsprogram, og vi finner store kjønnsforskjeller når vi ser på hva som skjer etter fullført videregående opplæring. For begge kjønn og begge utdanningsprogrammer har sysselsetningsandelen rett etter fullføring av videregående opplæring økt fra 1975- til 1985-kullet. Samtidig utjevnet forskjellene seg mellom årskullene med alderen. Dette gjelder særlig blant personer som har fullført et yrkesfaglig utdanningsprogram.

Figur 9.3 Relativ andel i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985- kullet, etter sluttkompetanse i videregående opplæring og kjønn

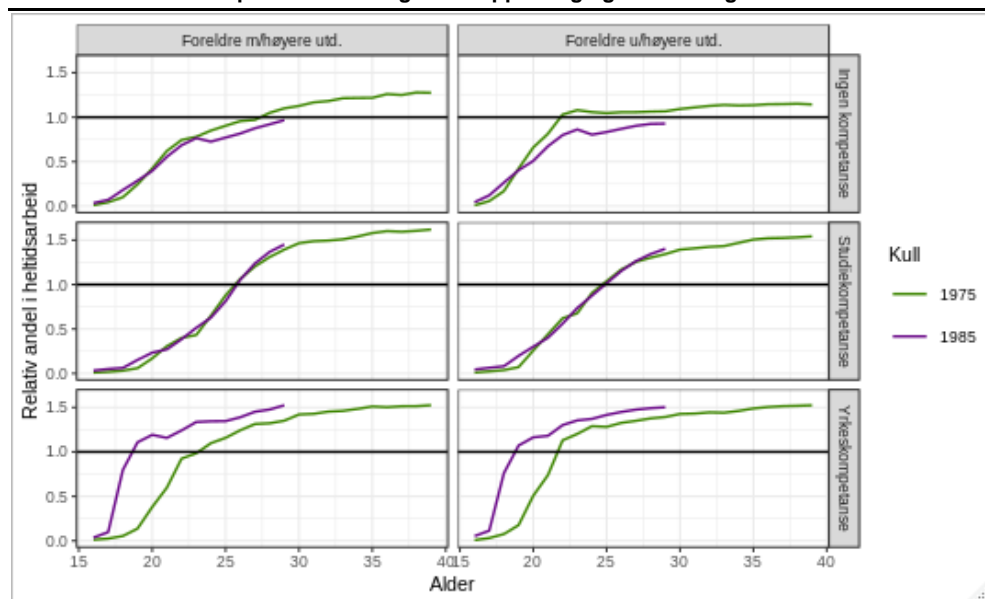
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Når vi ser på kjønnsforskjeller, var disse som nevnt innledningsvis i dette delkapittelet minst når det gjelder de som fullførte et studieforberedende utdanningsprogram. Når vi ser på de som fullførte et yrkesfaglig utdanningsprogram finner vi betydelige kjønnsforskjeller. Figur 9.3 viser at det er en mye større andel menn som ble heltidssysselsatt rett er videregående opplæring enn kvinner. Sysselsettingsgraden blant menn som fullførte en yrkesfaglig retning er lik sysselsettingsgraden totalt når 1975- kullet omkring 20, og enda tidligere i 1985-kullet. Blant kvinner som fullførte en yrkesfaglig retning var sysselsettingsgraden lik 1 omtrent 25 år i begge årskullene.

9.2. Små forskjeller i andelen heltidssysselsatte når vi ser på foreldrenes utdanningsnivå

Figur 9.4 viser andel i heltidsarbeid i 1975- og 1985-kullet årskullene, etter utdanningsprogram og foreldrenes utdanningsnivå og vi ser at tendensene i andel heltidssysselsatte som vi har omtalt hittil i kapittelet gjelder uavhengig av foreldrenes utdanningsnivå.

Figur 9.4 Relativ andel i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985-kullet, etter sluttkompetanse i videregående opplæring og sosial bakgrunn

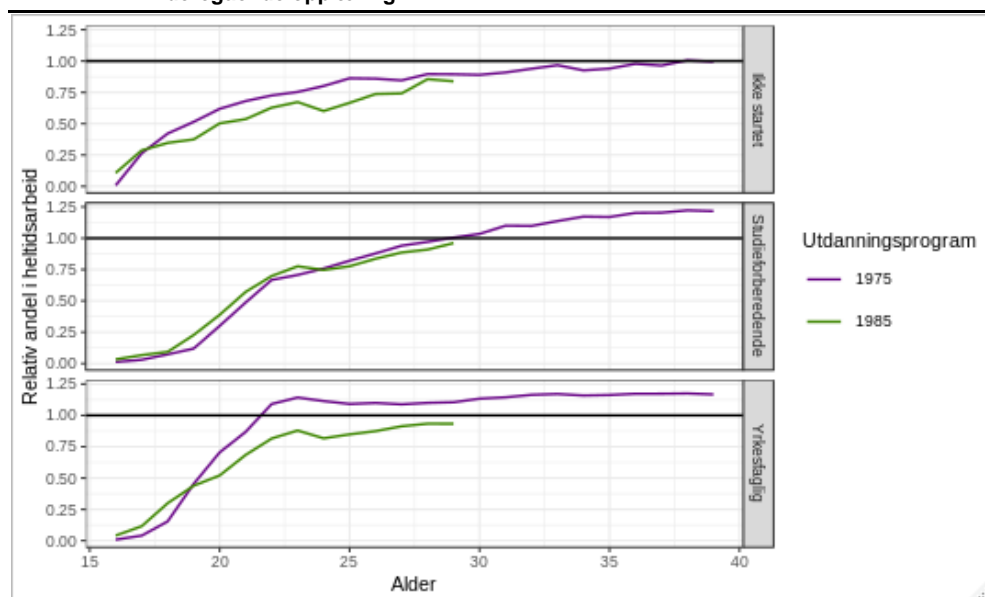
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi finner ikke store forskjeller i andelen som er heltidsarbeid når vi ser på foreldrenes utdanningsnivå. Unntaket er de som ikke har fullført videregående opplæring med kompetanse. Her ser vi at sysselsettingsgraden er lik 1 for de som har foreldre uten høyere utdanning tidligere enn de som har foreldre med høyere utdanning. Dette gjelder spesielt i 1975-kullet.

9.3. Andelen heltidssysselatte blant de som ikke fullfører videregående opplæring

I dette delkapittelet skal vi se på andelen i heltidsarbeid blant personer som ikke har fullført videregående opplæring. Figur 9.5 viser dette fordelt etter første påbegynte utdanningsprogram. Det er samtidig verd å merke seg at de som ikke begynner i videregående opplæring er veldig liten gruppe som allerede omtalt i kapittel 3.

Figur 9.5 Relativ andel i heltidsarbeid blant personer som ikke fullfører videregående opplæring i 1975- og 1985-kullet, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Blant personer som begynte på en studieforbereende retning uten å fullføre, er sysselsettingsandelen til dels høyere for 1985-kullet enn 1975-kullet. Etter at årskullene fylte 25 år, var imidlertid sysselsettingsandelen ganske lik. Når det gjelder personer som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram, var derimot sysselsettingsandelen høyere for 1975-kullet enn for 1985-kullet, altså helt motsatt enn for de som begynte på et studieforbereende løp.

Dersom vi sammenligner utdanningsprogrammene, finner vi at det er en høyere andel unge heltidssysselsatte blant de som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram enn blant de som begynte på et studieforbereende. Blant de som begynte på et yrkesfaglig utdanningsprogram øker andelen heltidssysselsatte fram til årskullene var i midten av 20-årene for deretter å jevne seg ut. Når vi ser på de som begynte på et studieforbereende løp ser vi at andelen heltidssysselsatte øker enda for 1985-kullet, og utjevner seg for 1975-kullet når de er i 30-årene. For de som ikke begynte i videregående opplæring i det hele tatt, blir en høy andel heltidssysselsatt rett etter fullført grunnskole. Deretter er det en svak økning i andelen heltidssysselsatte fram til årskullene var i midten av 20-årene.

9.4. 1985-kullet har høyere median yrkesinntekt enn 1975-kullet

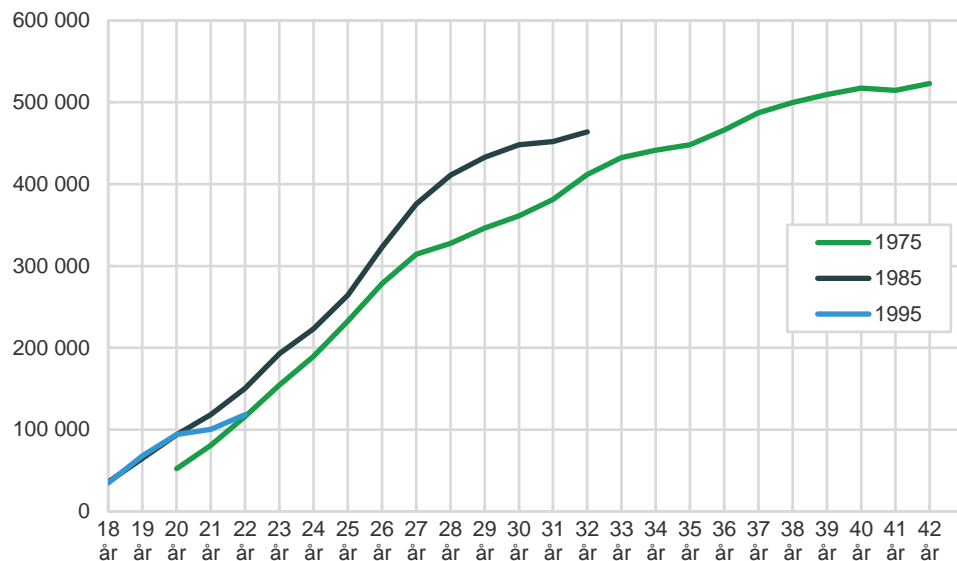
Dette delkapitlet belyser inntektssituasjonen ved å se på yrkesinntekten til personer født i 1975, 1985 og 1995. Yrkesinntekten er summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt i løpet av kalenderåret. Sykepenger og foreldrepenger er inkludert frem til 2006. Fra og med inntektsåret 2006 trekkes sykepenger og foreldrepenger fra og legges til skattepliktige overføringer i den offisielle statistikken.

Figur 9.7 viser median yrkesinntekt i faste kroner, med 2017 som referanseår, dvs. at prisnivået i foregående år er justert for prisutviklingen for å sikre sammenlignbarhet over tid. Tidligere i dette kapitlet har vi sett at overgangen til arbeidsmarked har blitt enklere og at andelen som jobber heltid er større i 1985-kullet enn blant personer født i 1975. Figur 9.7 gjenspeiler forskjeller mellom kullene og viser at 1985-kullet har høyere median yrkesinntekt enn 1975-kullet, og dette gjelder alle aldersgrupper.

Ser vi på utviklingen over tid, ser vi at blant personer født i 1975 er det en stor inntektsøkning frem mot fylte 26 år i år 2001, før inntektsveksten flater litt ut. I 1985-kullet derimot ser den bratte veksten i yrkesinntekten ut til å vare frem mot fylte 28 år. Utviklingen i yrkesinntekten er nærmest parallell frem til fylte 26 år. Deretter ser vi at forskjellene mellom 1985- og 1975-kullet blir større i favør det førstnevnte kullet. Noe av forskjellen kan skyldes forskjeller i andelen som jobber heltid. I tillegg har det betydning hvordan konjunktursituasjonen er når de unge går ut i arbeid. Inntektsnivået til 1975-kullet er preget av lavkonjunkturen 2001-2005, med høy arbeidsledighet og tøffe tider for dem som skulle inn på arbeidsmarkedet, når personer i dette kullet var 27-31 år gamle (Statistisk sentralbyrå, 2019b). I denne perioden varierte arbeidsledigheten blant personer i alderen 15-25 år mellom 10 og 12 prosent. 1985-kullet var i samme alder i perioden 2011-2014. Denne perioden var preget av en god situasjon på arbeidsmarkedet, med en arbeidsledighet på 8 – 10 prosent i aldersgruppen 15-25 år (Statistisk sentralbyrå, 2019b).

Det er også viktig å påpeke at forskjeller i yrkesinntekten kan skyldes forskjeller i inntektsnivået i ulike næringer og yrker, samt forskjeller i lønnsutviklingen over tid. Det er utenfor rammene til denne rapporten å gå nærmere inn på dette.

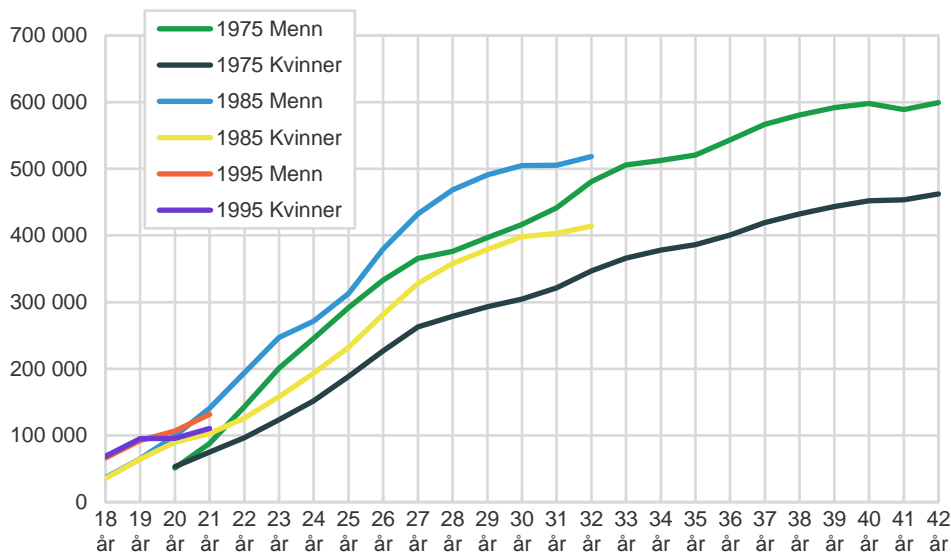
Figur 9.6 Yrkesinntekt (median), etter alder. Faste kroner (2017=100)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Som vi har sett tidligere i dette kapitlet, er det en større andel menn enn kvinner som er heltidsansatt. Dette gjenspeiles også i figuren som viser median yrkesinntekt fordelt etter kjønn. Menn har gjennomgående høyere inntekt enn kvinner – dette gjelder alle årskullene. Mens menn født i 1975 hadde en yrkesinntekt på 599 000 faste kroner ved fylte 42 år, er tilsvarende medianinntekt blant kvinner 462 000 kroner. Kvinnens yrkesinntekt tilsvarer dermed 77 prosent av mennenes i 2017. Begge kjønnene har omtrent samme medianinntekt i 1995, men figuren viser at forskjellene mellom kvinner og menn født i 1975 har blitt stadig større over tid. Blant personer født i 1985 ser vi samme utvikling som viser at inntektsgapet blir stadig større i menns favør. Ved fylte 32 år var median yrkesinntekten til kvinner født i 1985 rundt 80 prosent av medianinntekten til mennene født samme år.

Figur 9.7 Yrkesinntekt (median), etter alder og kjønn. Faste kroner (2017=100)

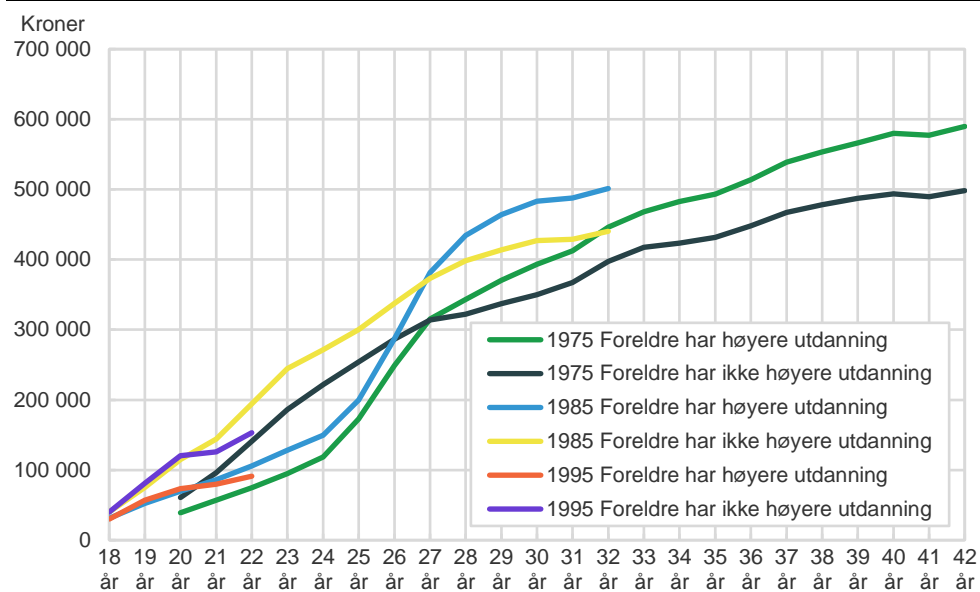
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forskjellene etter sosial bakgrunn viser et mer utydelig mønster enn kjønnsforskjellene. Det er de hvis foreldre ikke har høyere utdanning som har høyest median yrkesinntekt tidlig i yrkeskarrieren. Over tid ser vi imidlertid at de som har foreldre med høyere utdanning har høyere median yrkesinntekt enn de hvis foreldre

ikke har høyere utdanning. Personer født i 1975 og som har foreldre med høyere utdanning hadde ved fylte 42 år en median yrkesinntekt på 590 000 kroner, sammenlignet med 498 000 kroner blant de uten foreldre med høyere utdanning. Sistnevnte gruppe har dermed rundt 84 prosent av medianinntekten til dem hvis foreldre har høyere utdanning. Vi ser et lignende mønster blant personer født i 1985, hvor inntekten til dem hvis foreldre ikke har høyere utdanning er rundt 88 prosent av median yrkesinntekten til dem hvis foreldre har høyere utdanning ved fylte 32 år.

Som vi har sett i dette kapitlet, er det ingen tegn som tyder på at andelen heltidsansatte varierer med sosial bakgrunn. Vi har imidlertid også sett i denne rapporten at det er forskjeller med tanke på andelen som fullfører en grad i høyere utdanning som kan forklare noe av forskjellen mellom gruppene.

Figur 9.8 Yrkesinntekt (median), etter alder og sosial bakgrunn. Faste kroner (2017=100)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Referanser

- Aamodt, P.O., Hovdhaugen, E. (2007). Å studere etter Kvalitetsreformen. Hentet fra <https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa90/kap-8.pdf>
- Bjørkeng, B. og Dzamarija, M. T. (2011). Fullføring av videregående opplæring. Gjennomstrømning blant innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre. Hentet fra: https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201145/rapp_201145.pdf
- Ekren, R. (2014). Sosial reproduksjon av utdanning? Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sosial-reproduksjon-av-utdanning>
- Fedoryshyn, N. (2018). Tyngre vei inn på arbeidsmarkedet for unge med lav utdanning. Hentet fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/tyngre-vei-inn-pa-arbeidsmarkedet-for-unge-med-lav-utdanning>
- Frøseth, M. W., Hovdhaugen, E., Høst, H. og Vibe, N. (2008). Tilbudsstruktur og gjennomføring i videregående opplæring. Delrapport I. Evaluering av Kunnskapsløftet (NIFU Rapport 40/2008). Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/evakl/5/nifu_tilbudstruktur.pdf
- Hauschildt, K., Vögtle, E. & Gwosc, C. (2018). Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of Indicators | EUROSTUDENT VI 2016-2018. Hentet fra http://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EVSynopsisofIndicators.pdf
- Keute, A.-L. (2018). Norske studenter blant de eldste i Europa. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/norske-studenter-blant-de-eldste-i-europa>
- Keute, A.-L. & Drahus, K. M. (2017). Livslang læring 2008-2017. Resultater fra Lærevilkårsmonitoren Rapporter2017/23. Hentet fra https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/317598?_ts=15dacd16b80
- Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet (2001). Gjør din plikt – krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning. (Meld. St. 27 (2000-2001)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/eebf61fb4a204feb84e33355f30ad1a1/no/pdfa/stm200020010027000dddpdfa.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2014). *Endringer i opplæringslova, privatskolelova og folkehøyskolelova (leksehjelp m.m.)*. (Prop. 68 L 2013-2014). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/83cf593d9ecf4e339fb9af02f8e0a8f1/no/pdfs/prp201320140068000dddpdfs.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2016). Fagfolk for fremtiden. Fagskoleutdanning. (Meld. St. 9 (2016-2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f34b56ba52454667a46049aa550b42bc/no/pdfs/stm201620170009000dddpdfs.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2019). Lov om høyere yrkesfaglig utdanning. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/fagskoleutdanning/artikler/lov-om-hoyere-yrkesfaglig-utdanning/id2641980/>
- NOU 1991: 4. (1991). Veien videre til studie- og yrkeskompetanse for alle. Hentet fra <https://www.nb.no/statsmaktene/nb/3e2a3a3c1be08692a1058e8b0757e4e0?1ang=en&index=9#0>

- NOU 2014: 4. (2014). Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/025d939680e3472b8c843f25411d72e1/no/pdfs/nou201420140014000dddpdfs.pdf>
- Nygård, G. (2019). 6 av 10 menn fullførte en grad i løpet av 8 år. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/6-av-10-menn-fullfor-te-en-grad-i-lopet-av-atte-ar>
- Olsen, B. (2018). Unge med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning 2016 (Rapporter 2018/4). Statistisk sentralbyrå. Fra: https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/_attachment/337273?_ts=16103d0fb78
- Salvanes, K. V., Grøgaard, J. B., Aamodt, P. O., Lødding, B. & Hovdhaugen, E. (2015). Overganger og gjennomføring i de studieforbereende programmene. Første delrapport fra prosjektet Forskning på kvalitet, innhold og relevans i de studieforbereende utdanningsprogrammene i videregående opplæring (NIFU Rapport 13/2015). Hentet fra <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/284658/NIFURapport2015-13.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Statistisk sentralbyrå (2017). Menn velger lengre fagskolestudier. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/menn-velger-lengre-fagskolestudier>
- Statistisk sentralbyrå (2019a, 20. juni). Befolkningens utdanningsnivå. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv>
- Statistisk sentralbyrå (2019b). Tabell 08517: Arbeidsledige, etter kjønn og alder. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08517/>
- Statistisk sentralbyrå (2019c). Tabell 09218: Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet, i prosent av registrert årskull. Aldersgrupper, kjønn og foreldrenes utdanningsnivå 1992 – 2018. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09218/>
- Steinkellner, A. (2013). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i grunnskolen. En analyse av karakterdata og resultater fra nasjonale prøver i 2012 (Oppdatert utgave) (Rapporter 65/2013). Statistisk sentralbyrå. Fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre-i-grunnskolen>
- Sundberg, K. (2019). Master- og doktorgrader: Kvinner tar snart igjen menn. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/master-og-doktorgrader-kvinner-tar-snart-igjen-menn>
- Støren, L. A., Skjersli, S og Aamodt, P. O. (1998). I mål? Evaluering av Reform 94: Sluttrapport fra NIFUs hovedprosjekt. (NIFU Rapport 18/98). Hentet fra <https://core.ac.uk/download/pdf/52114439.pdf>
- Utdannings- og forskningsdepartementet (2005). Om lov om utdanningsstøtte. (Ot.prp. nr. 48 (2004-2005)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/2ece812f829d44d7aa663bea9a57c812/no/pdfs/otp200420050048000dddpdfs.pdf>

Vedlegg A: Vedleggstabeller

Tabell A1. Overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter overgangstid, kjønn og sosial bakgrunn.

	Aldri registrert i videregående opplæring	Direkte overgang til videregående opplæring	1 år etter fullført grunnskole	2 år eller mer etter fullført grunnskole
Alle	2234	49684	2337	961
Kjønn				
Menn	1151	25670	1029	355
Kvinner	1083	24014	1307	606
1975 Sosial bakgrunn				
Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	40	27	3	3
Foreldrene har høyere utdanning	574	14975	545	115
Foreldrene har ikke høyere utdanning	1620	34682	1789	843
Alle	1414	47304	1028	339
Kjønn				
Menn	748	24298	467	188
Kvinner	666	23006	560	150
1985 Sosial bakgrunn				
Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	32	26	3	3
Foreldrene har høyere utdanning	611	18453	278	69
Foreldrene har ikke høyere utdanning	771	28825	747	267
Alle	923	57673	478	137
Kjønn				
Menn	458	29658	258	70
Kvinner	465	28015	218	67
1995 Sosial bakgrunn				
Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	22	59	3	-
Foreldrene har høyere utdanning	440	27443	148	38
Foreldrene har ikke høyere utdanning	461	30171	327	99

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A2. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1975-kullet

Utdanningsprogram	1975
Allmennfag - før 94	24 250
Husflids- og estetiske fag - før 94	1 447
Handels- og kontorlag - før 94	9 011
Håndverks- og industrifag - før 94	11 294
Fiskeri- og sjøfartsfag - før 94	363
Landbruksfag og naturbruk - før 94	777
Helse og sosial fag - før 94	3 247
Husholdningsfag - før 94	1 938
Idrettsfag - før 94	1 052
Startet i videregående opplæring etter innføring av Reform94/Kunnskapsløftet	617

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A3. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1985-kullet

Utdanningsprogram	1985
Allmenne, økonomiske og administrative fag - Reform 94	20 407
Musikk, dans og drama - Reform 94	1 560
Idrettsfag - Reform 94	2 122
Helse og sosialfag - Reform 94	4 027
Naturbruk - Reform 94	1 133
Formgivingsfag - Reform 94	4 104
Hotell- og næringsmiddelfag - Reform 94	2 455
Byggfag - Reform 94	2 212
Tekniske byggfag - Reform 94	657
Elektrofag - Reform 94	3 847
Mekaniske fag - Reform 94	3 822
Kjemi- og prosessfag - Reform 94	249
Trearbeiderfag - Reform 94	202
Medier og kommunikasjon - Reform 94	984
Salg og service - Reform 94	1 496
Startet i videregående opplæring etter innføring av Kunnskapsløftet	98

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A4. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1995-kullet

Utdanningsprogram	1995
Idrettsfag - Kunnskapsløftet	3 587
Musikk, dans og drama - Kunnskapsløftet	2 115
Studiespesialisering - Kunnskapsløftet	24 721
Bygg- og anleggsteknikk - Kunnskapsløftet	3 547
Design og håndverk - Kunnskapsløftet	1 975
Elektrofag - Kunnskapsløftet	3 957
Helse- og oppvekstfag - Kunnskapsløftet	5 609
Medier og kommunikasjon, gammel ordning - Kunnskapsløftet	3 278
Naturbruk - Kunnskapsløftet	1 359
Restaurant- og matfag - Kunnskapsløftet	1 502
Service og samferdsel - Kunnskapsløftet	2 064
Teknikk og industriell produksjon - Kunnskapsløftet	4 849
Alternativ opplæring utenfor utdanningsprogram - Kunnskapsløftet	37

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A5. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1975-kullet, etter kjønn

Utdanningsprogram	1975	
	Menn	Kvinner
Allmennfag - før 94	10 665	13 585
Husflids- og estetiske fag - før 94	295	1 152
Handels- og kontorlag - før 94	3 886	5 125
Håndverks- og industrifag - før 94	10 094	1 200
Fiskeri- og sjøfartsfag - før 94	324	39
Landbruksfag og naturbruk - før 94	518	259
Helse og sosial fag - før 94	157	3 090
Husholdningsfag - før 94	750	1 188
Idrettsfag - før 94	654	398
Startet i videregående opplæring etter innføring av Reform94/Kunnskapsløftet	212	405

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A6. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1985-kullet, etter kjønn.

Utdanningsprogram	1985	
	Menn	Kvinner
Allmenne, økonomiske og administrative fag - Reform 94	9 694	10 713
Musikk, dans og drama - Reform 94	364	1 196
Idrettsfag - Reform 94	1 281	841
Helse og sosialfag - Reform 94	259	3 768
Naturbruk - Reform 94	559	574
Formgivingsfag - Reform 94	587	3 517
Hotell- og næringsmiddelfag - Reform 94	968	1 487
Byggfag - Reform 94	2 172	40
Tekniske byggfag - Reform 94	617	40
Elektrofag - Reform 94	3 706	141
Mekaniske fag - Reform 94	3 665	157
Kjemi- og prosessfag - Reform 94	178	71
Trearbeiderfag - Reform 94	174	28
Medier og kommunikasjon - Reform 94	386	598
Salg og service - Reform 94	658	838
Startet i videregående opplæring etter innføring av Kunnskapsløftet	45	53

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A7. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1995-kullet, etter kjønn

Utdanningsprogram	1995	
	Menn	Kvinner
Idrettsfag - Kunnskapsløftet	2 166	1 421
Musikk, dans og drama - Kunnskapsløftet	742	1 373
Studiespesialisering - Kunnskapsløftet	10 918	13 803
Bygg- og anleggsteknikk - Kunnskapsløftet	3 456	91
Design og håndverk - Kunnskapsløftet	181	1 794
Elektrofag - Kunnskapsløftet	3 750	207
Helse- og oppvekstfag - Kunnskapsløftet	674	4 935
Medier og kommunikasjon, gammel ordning - Kunnskapsløftet	1 331	1 947
Naturbruk - Kunnskapsløftet	584	775
Restaurant- og matfag - Kunnskapsløftet	822	680
Service og samferdsel - Kunnskapsløftet	1 145	919
Teknikk og industriell produksjon - Kunnskapsløftet	4 356	493
Alternativ opplæring utenfor utdanningsprogram - Kunnskapsløftet	24	13

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A8. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1975-kullet, etter sosial bakgrunn

Utdanningsprogram	1975		
	Foreldrene har høyere utdanning	Foreldrene har ikke høyere utdanning	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.
Allmennfag - før 94	11 243	12 992	15
Husflids- og estetiske fag - før 94	464	982	3
Handels- og kontorlag - før 94	1 716	7 288	7
Håndverks- og industrifag - før 94	1 447	9 837	10
Fiskeri- og sjøfartsfag - før 94	55	308	-
Landbruksfag og naturbruk - før 94	131	646	-
Helse og sosial fag - før 94	399	2 845	3
Husholdningsfag - før 94	221	1 717	-
Idrettsfag - før 94	297	755	-
Startet i videregående opplæring etter innføring av Reform94/Kunnskapsløftet	57	554	5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A9. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1985-kullet, etter sosial bakgrunn

Utdanningsprogram	1985		
	Foreldrene har høyere utdanning	Foreldrene har ikke høyere utdanning	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.
Allmenne, økonomiske og administrative fag - Reform 94	11 331	9 062	14
Musikk, dans og drama - Reform 94	1 012	547	3
Idrettsfag - Reform 94	932	1 189	3
Helse og sosialfag - Reform 94	670	3 354	3
Naturbruk - Reform 94	288	845	-
Formgivingsfag - Reform 94	1 224	2 880	-
Hotell- og næringsmiddelfag - Reform 94	473	1 981	3
Byggfag - Reform 94	429	1 779	4
Tekniske byggfag - Reform 94	100	557	-
Elektrofag - Reform 94	1 180	2 665	2
Mekaniske fag - Reform 94	630	3 187	5
Kjemi- og prosessfag - Reform 94	68	181	-
Trearbeiderfag - Reform 94	31	171	-
Medier og kommunikasjon - Reform 94	465	519	-
Salg og service - Reform 94	355	1 140	3
Startet i videregående opplæring etter innføring av Kunnskapsløftet	8	89	3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A10. Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1995-kullet, etter sosial bakgrunn

Utdanningsprogram	1995		
	Foreldrene har høyere utdanning	Foreldrene har ikke høyere utdanning	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.
Idrettsfag - Kunnskapsløftet	1 993	1 591	3
Musikk, dans og drama - Kunnskapsløftet	1 425	690	-
Studiespesialisering - Kunnskapsløftet	15 610	9 087	24
Bygg- og anleggsteknikk - Kunnskapsløftet	956	2 584	7
Design og håndverk - Kunnskapsløftet	544	1 428	3
Elektrofag - Kunnskapsløftet	1 526	2 429	3
Helse- og oppvekstfag - Kunnskapsløftet	1 352	4 242	15
Medier og kommunikasjon, gammel ordning - Kunnskapsløftet	1 671	1 606	3
Naturbruk - Kunnskapsløftet	474	885	-
Restaurant- og matfag - Kunnskapsløftet	401	1 101	-
Service og samferdsel - Kunnskapsløftet	591	1 468	5
Teknikk og industriell produksjon - Kunnskapsløftet	1 263	3 584	3
Alternativ opplæring utenfor utdanningsprogram - Kunnskapsløftet	4	33	-

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A11. Antall som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, alder ved fullføring, kjønn og sosial bakgrunn

		Ikke fullført videregående opplæring	Fullført og bestått før fylte 23 år	Fullført og bestått etter fylte 23 år
1975	Alle	2566	21208	695
	Kjønn			
	Menn	1301	9151	282
	Kvinner	1265	12057	412
	Sosial bakgrunn			
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	9	7	3
	Foreldrene har høyere utdanning	935	10173	168
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1622	11028	524
	Alle	9889	15798	3842
	Kjønn			
	Menn	5971	8841	2009
	Kvinner	3918	6957	1832
	Sosial bakgrunn			
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	15	7	3
Foreldrene har høyere utdanning	1100	3232	422	
Foreldrene har ikke høyere utdanning	8774	12559	3417	
Alle	2749	20755	610	
1985	Kjønn			
	Menn	1594	9380	374
	Kvinner	1155	11375	236
	Sosial bakgrunn			
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	9	8	-
	Foreldrene har høyere utdanning	981	12075	219
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1759	8672	391
	Alle	6971	16454	1836
	Kjønn			
	Menn	4196	8703	1066
	Kvinner	2775	7751	770
	Sosial bakgrunn			
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	8	8	-
	Foreldrene har høyere utdanning	1072	4525	324
Foreldrene har ikke høyere utdanning	5891	11921	1512	
Alle	3880	26543	-	
1995	Kjønn			
	Menn	2177	11649	-
	Kvinner	1703	14894	-
	Sosial bakgrunn			
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	7	20	-
	Foreldrene har høyere utdanning	1855	17173	-
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	2018	9350	-
	Alle	8576	19601	-
	Kjønn			
	Menn	5164	11159	-
	Kvinner	3412	8442	-
	Sosial bakgrunn			
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	19	16	-
	Foreldrene har høyere utdanning	1999	6783	-
Foreldrene har ikke høyere utdanning	6558	12802	-	

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A12. Sluttkompetanse til personer som har fullført og bestått videregående opplæring, etter kjønn og sosial bakgrunn

		Studiekompetanse	Yrkeskompetanse
	Alle	23 289	18 300
1975	Kjønn		
	Menn	9 956	10 356
	Kvinner	13 333	7 944
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	10 672	3 337
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	12 609	14 953
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	8	10
Alle	24 514	15 141	
1985	Kjønn		
	Menn	10 739	8 784
	Kvinner	13 775	6 357
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	13 381	3 762
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	11 123	11 373
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	10	6
Alle	32 789	13 355	
1995	Kjønn		
	Menn	13 762	9 046
	Kvinner	19 027	4 309
	Sosial bakgrunn		
	Foreldrene har høyere utdanning	19 603	4 353
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	13 163	8 989
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	23	13

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A13. Sluttkompetanse til personer som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring

		Studiekompetanse	Yrkeskompetanse
1975	Uoppgitt studieretning	20	12
	Allmennfaglig studieretning	20 776	432
	Yrkesfaglig studieretning	5 546	10 252
1985	Allmennfaglig studieretning	20 258	497
	Yrkesfaglig studieretning	6 007	10 447
1995	Allmennfaglig studieretning	26 148	395
	Yrkesfaglig studieretning	8 309	11 292

Tabell A14. Personer som har påbegynt lang fagskoleutdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn

		Lang fagskoleutdanning	
		Ikke begynt på fagskoleutdanning	Begynt på fagskoleutdanning
	Alle	54 340	877
1975	Kjønn		
	Menn	27 408	797
	Kvinner	26 932	78
	Sosial bakgrunn		
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	71	3
	Foreldrene har høyere utdanning	16 051	158
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	38 218	716
Alle	47 805	2 278	
1985	Kjønn		
	Menn	23 755	1 946
	Kvinner	24 050	332
	Sosial bakgrunn		
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	62	-
	Foreldrene har høyere utdanning	18 649	762
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	29 094	1 516
Alle	57 324	1 885	
1995	Kjønn		
	Menn	29 004	1 440
	Kvinner	28 320	445
	Sosial bakgrunn		
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	82	-
	Foreldrene har høyere utdanning	27 255	814
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	29 987	1 071

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A15. Personer som har påbegynt kort fagskoleutdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn

		Kort fagskoleutdanning	
		Ikke begynt på fagskoleutdanning	Begynt på fagskoleutdanning
	Alle	54 507	708
	Kjønn		
	Menn	27 986	219
1975	Kvinner	26 521	489
	Sosial bakgrunn		
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	72	-
	Foreldrene har høyere utdanning	16 088	121
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	38 347	587
	Alle	48 858	1 225
	Kjønn		
	Menn	25 275	426
1985	Kvinner	23 583	799
	Sosial bakgrunn		
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	62	-
	Foreldrene har høyere utdanning	19 028	383
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	29 768	842
	Alle	58 416	795
	Kjønn		
	Menn	30 134	310
1995	Kvinner	28 282	483
	Sosial bakgrunn		
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	81	3
	Foreldrene har høyere utdanning	27 745	324
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	30 590	468

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A16. Antall personer med oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært registrert i høyere utdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn

		Ikke registrert i høyere utdanning	Registrert før fylte 24 år	Registrert etter fylte 24 år
1975	Alle	3085	20673	2003
	Kjønn			
	Menn	1316	9095	758
	Kvinner	1769	11578	1245
	Sosial bakgrunn			
	Foreldrene har høyere utdanning	610	10066	529
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	2475	10601	1471
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	.	6	3
1985	Alle	2081	22256	1263
	Kjønn			
	Menn	1017	9131	521
	Kvinner	1062	13125	742
	Sosial bakgrunn			
	Foreldrene har høyere utdanning	580	12814	560
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1498	9435	703
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	3	7	-
1995	Alle	2448	30959	-
	Kjønn			
	Menn	1254	12611	-
	Kvinner	1192	18348	-
	Sosial bakgrunn			
	Foreldrene har høyere utdanning	1025	18984	-
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1420	11954	-
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	3	21	-

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A17. Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år og førstegangsregistrering i høyere utdanning før fylte 24 år, etter overgangstid, kjønn og sosial bakgrunn

		Ikke registret i høyere utdanning	Direkte oppføring	1 år etter fullført videregående opplæring	2 år eller mer
1975	Alle	3085	9266	6468	6944
	Kjønn				
	Menn	1316	3810	2852	3191
	Kvinner	1769	5454	3616	3753
	Sosial bakgrunn				
	Foreldrene har høyere utdanning	610	4926	3170	2499
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	2475	4337	3295	4440
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	-	3	3	5
1985	Alle	2081	8734	9174	5611
	Kjønn				
	Menn	1017	2760	4200	2692
	Kvinner	1062	5974	4974	2919
	Sosial bakgrunn				
	Foreldrene har høyere utdanning	580	4738	5603	3033
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1498	3993	3567	2578
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	3	3	4	-
1995	Alle	2448	15380	10777	4802
	Kjønn				
	Menn	1254	5867	4379	2365
	Kvinner	1192	9513	6398	2437
	Sosial bakgrunn				
	Foreldrene har høyere utdanning	1025	9008	7001	2975
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1420	6358	3769	1827
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning.	3	14	7	-

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A18. Antall personer som har vært registrert i høyere utdanning, etter sluttkompetanse i videregående opplæring

		Ikke registrert i høyere utdanning	Registrert før fylte 23 år	Registrert etter fylte 23 år
1975	Studiekompetanse	3628	20898	2797
	Yrkeskompetanse	8738	3395	2133
	Ingen kompetanse	10521	1474	1631
1985	Studiekompetanse	2319	22692	1798
	Yrkeskompetanse	10005	1252	1589
	Ingen kompetanse	8765	690	973
1995	Studiekompetanse	2750	31707	
	Yrkeskompetanse	9865	1822	
	Ingen kompetanse	11516	1549	

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A19. Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn

		Fullført høyere grad, mer enn 4 år	Fullført lavere grad, 2-4 år	Ingen fullført grad
1975	Alle	4651	14596	11783
	Kjønn			
	Menn	2579	5060	6260
	Kvinner	2072	9536	5523
	Sosial bakgrunn			
	Foreldrene har høyere utdanning	2938	5526	4684
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1708	9063	7087
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning	5	7	12
1985	Alle	7205	12136	6878
	Kjønn			
	Menn	3446	4116	3547
	Kvinner	3759	8020	3331
	Sosial bakgrunn			
	Foreldrene har høyere utdanning	5220	5973	3355
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	1980	6159	3516
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning	5	4	7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A20. Fagfelt for høyeste fullførte grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn og foreldres utdanningsnivå

		Humanistiske og estetiske fag	Lærer- og pedagogikk	Samfunnsfag og juridiske fag	Økonomiske og administrative fag	Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	Helse, sosial- og idrettsfag	Annet fagfelt
1975	Alle	1 759	3 917	1 404	3 123	3 281	4 751	1 006
Kjønn								
	Menn	676	781	628	1 630	2 469	812	637
	Kvinner	1 083	3 134	776	1 492	812	3 939	369
Sosial bakgrunn								
	Foreldrene har høyere utdanning	1 057	1 402	863	1 323	1 607	1 779	427
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	699	2 512	541	1 797	1 669	2 972	579
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning	3	3	-	3	5	-	-
1985	Alle	1 571	2 930	2 566	2 991	3 492	5 126	658
Kjønn								
	Menn	577	659	986	1 463	2 511	933	429
	Kvinner	994	2 271	1 579	1 527	981	4 191	229
Sosial bakgrunn								
	Foreldrene har høyere utdanning	1 049	1 403	1 813	1 686	2 345	2 525	362
	Foreldrene har ikke høyere utdanning	522	1 524	750	1 302	1 147	2 598	296
	Uoppgitt. Begge foreldrene har uoppgitt utdanning	-	3	3	3	-	3	-

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A21. Yrkesinntekt (median), etter alder. Faste kroner (2017=100)

	1975	1985	1995
18 år		36008	34685
19 år		64750	67793
20 år	52271	93531	94029
21 år	80784	118225	100456
22 år	116048	150371	118322
23 år	154373	192489	
24 år	189476	223100	
25 år	232677	264405	
26 år	278422	322713	
27 år	314203	375559	
28 år	327583	410823	
29 år	346462	432771	
30 år	361299	448272	
31 år	381074	451847	
32 år	411646	463812	
33 år	432428		
34 år	441255		
35 år	448094		
36 år	466177		
37 år	487231		
38 år	499620		
39 år	509549		
40 år	517355		
41 år	514396		
42 år	522905		

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A22. Yrkesinntekt (median), etter alder og kjønn. Faste kroner (2017=100)

	1975		1985		1995	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
18 år			36710	35506	66333	68836
19 år			65069	64463	92159	95240
20 år	51139	53155	99647	89975	106693	95867
21 år	88190	74904	141013	103112	131714	110450
22 år	143305	96665	194369	126111		
23 år	200855	123492	247213	158222		
24 år	245662	152100	271718	193324		
25 år	291583	188507	312958	232147		
26 år	333003	226904	379599	281340		
27 år	365445	262605	432352	327914		
28 år	376349	278692	468358	357723		
29 år	397051	293237	491100	379150		
30 år	416474	304796	504715	398223		
31 år	441303	321208	505498	403041		
32 år	481124	346975	518474	414136		
33 år	506028	366080				
34 år	512356	377915				
35 år	520824	386360				
36 år	543427	400771				
37 år	566843	419345				
38 år	580609	432463				
39 år	591701	443329				
40 år	597920	452105				
41 år	588795	453312				
42 år	599285	462329				

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell A23. Yrkesinntekt (median), etter alder og sosial bakgrunn. Faste kroner (2017=100)

	1975		1985		1995	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
18 år				31185 40033	29983	39937
19 år				52446 75256	56826	81215
20 år		39001 60729	69718	114867	73239	120338
21 år		56814 96023	86213	143938	79714	125862
22 år		74801 140749	105879	194315	91151	153162
23 år		94592 186160	128205	244432		
24 år		118473 221691	149430	271659		
25 år		172965 254232	199646	300126		
26 år		248894 286344	287500	337784		
27 år		315162 314024	381370	373144		
28 år		342907 322118	434313	398428		
29 år		370532 337034	464029	413677		
30 år		393378 349931	483058	426845		
31 år		412471 367288	487974	428912		
32 år		446091 397509	501283	440303		
33 år		468254 417298				
34 år		482516 423329				
35 år		493031 431403				
36 år		513656 447833				
37 år		538739 467052				
38 år		553309 478048				
39 år		566246 487111				
40 år		579767 493802				
41 år		577364 489699				
42 år		589783 498304				

Figurregister

Figur 3.1	Overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter overgangstid.....	14
Figur 3.2	Andel med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter kjønn.....	15
Figur 4.1	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring.....	17
Figur 4.2	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, etter kjønn.....	18
Figur 4.3	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, etter sosial bakgrunn.....	19
Figur 5.1	Andel som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring og alder ved fullføring.....	22
Figur 5.2	Sluttkompetansen til personer som har fullført og bestått videregående opplæring før de fylte 24 år, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring.....	26
Figur 6.1	Andel som har påbegynt lang fagskoleutdanning, etter kjønn.....	27
Figur 6.2	Andel som har påbegynt lang fagskoleutdanning, etter sosial bakgrunn.....	28
Figur 6.3	Andel som har påbegynt kort fagskoleutdanning, etter kjønn.....	29
Figur 6.4	Andel som har påbegynt kort fagskoleutdanning, etter sosial bakgrunn.....	29
Figur 6.5	Alder ved påbegynt lang fagskoleutdanning.....	30
Figur 6.6	Alder ved påbegynt kort fagskoleutdanning.....	31
Figur 7.1	Andel personer med oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært registrert i høyere utdanning.....	33
Figur 7.2	Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år, etter overgangstid.....	34
Figur 7.3	Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år, etter overgangstid og kjønn..	36
Figur 8.1	Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning.....	39
Figur 8.2	Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn.....	40
Figur 8.3	Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter sosial bakgrunn.....	41
Figur 9.1	Andel personer i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985-, etter alder...	43
Figur 9.2	Relativ andel i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985-kullet, etter sluttkompetanse videregående opplæring.....	44
Figur 9.3	Relativ andel i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985- kullet, etter sluttkompetanse i videregående opplæring og kjønn.....	45
Figur 9.4	Relativ andel i heltidsarbeid blant personer i 1975- og 1985-kullet, etter sluttkompetanse i videregående opplæring og sosial bakgrunn.....	46
Figur 9.5	Relativ andel i heltidsarbeid blant personer som ikke fullfører videregående opplæring i 1975- og 1985-kullet, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring.....	46
Figur 9.6	Yrkesinntekt (median), etter alder. Faste kroner (2017=100).....	48
Figur 9.7	Yrkesinntekt (median), etter alder og kjønn. Faste kroner (2017=100).....	48
Figur 9.8	Yrkesinntekt (median), etter alder og sosial bakgrunn. Faste kroner (2017=100).....	49

Tabellregister

Tabell 3.1	Overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter overgangstid og sosial bakgrunn.....	15
Tabell 5.1	Andel som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, alder ved fullføring og kjønn.....	22
Tabell 5.2	Andel som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, alder ved fullføring og sosial bakgrunn.	23
Tabell 5.3	Gjennomsnittlig gjennomføringstid blant de som gjennomførte videregående opplæring før fylte 24 år, etter kjønn og sosial bakgrunn.	24
Tabell 5.4	Sluttkompetanse til personer som har fullført og bestått videregående opplæring før fylte 24 år, etter kjønn og sosial bakgrunn.	25
Tabell 7.1	Andel personer med oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært registrert i høyere utdanning, etter sosial bakgrunn.....	34
Tabell 7.2	Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 21 år, etter overgangstid og sosial bakgrunn.....	36
Tabell 7.3	Andel personer med oppnådd som har vært registrert i høyere utdanning, etter sluttkompetanse fra videregående opplæring.	37
Tabell 8.1	Fagfelt for høyeste fullførte grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn og foreldres utdanningsnivå.	42
Tabell A1.	Overgang fra grunnskole til videregående opplæring, etter overgangstid, kjønn og sosial bakgrunn	52
Tabell A2.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1975-kullet.	52
Tabell A3.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1985-kullet.	52
Tabell A4.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1995-kullet.	53
Tabell A5.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1975-kullet, etter kjønn.	53
Tabell A6.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1985-kullet, etter kjønn.	53
Tabell A7.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1995-kullet, etter kjønn.	53
Tabell A8.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1975-kullet, etter sosial bakgrunn.	54
Tabell A9.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1985-kullet, etter sosial bakgrunn.	54
Tabell A10.	Valg av utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring for 1995-kullet, etter sosial bakgrunn.	54
Tabell A11.	Antall som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring, alder ved fullføring, kjønn og sosial bakgrunn.....	55
Tabell A12.	Sluttkompetanse til personer som har fullført og bestått videregående opplæring, etter kjønn og sosial bakgrunn.	56
Tabell A13.	Sluttkompetanse til personer som har fullført og bestått videregående opplæring, etter utdanningsprogram ved første registrering i videregående opplæring.....	56
Tabell A13.	Personer som har påbegynt lang fagskoleutdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn.....	56
Tabell A14.	Personer som har påbegynt kort fagskoleutdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn.....	57
Tabell A15.	Antall personer med oppnådd studiekompetanse innen fylte 22 år som har vært registrert i høyere utdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn.	57
Tabell A16.	Overgang fra videregående opplæring til høyere utdanning blant personer med oppnådd studiekompetanse før fylte 22 år og førstegangsregistrering i høyere utdanning før fylte 24 år, etter overgangstid, kjønn og sosial bakgrunn.....	58
Tabell A17.	Antall personer som har vært registrert i høyere utdanning, etter sluttkompetanse i videregående opplæring.	58
Tabell A18.	Nye studenter og høyeste oppnådde grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn og sosial bakgrunn.....	58
Tabell A19.	Fagfelt for høyeste fullførte grad innen 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning, etter kjønn og foreldres utdanningsnivå.	59
Tabell A21.	Yrkesinntekt (median), etter alder. Faste kroner (2017=100).....	59

Tabell A22.	Yrkesinntekt (median), etter alder og kjønn. Faste kroner (2017=100)	60
Tabell A23.	Yrkesinntekt (median), etter alder og sosial bakgrunn. Faste kroner (2017=100)	60

© **Statistisk sentralbyrå, 2019**

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1038-4 (trykt)

ISBN 978-82-587-1039-1 (elektronisk)

ISSN 0806-2056